LUCIANUS

HET LEVEN VAN

ALEXANDER DEN LEUGENPROFEET.

VOOR NEDERLANDSCHE GYMNASIËN BEWERKT.

DOOR

J. J. HARTMAN.
Lit. hum. Dr.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1884.

BOEKDRUKKERIJ VAN E. J. BRILL TE LEIDEN.

EEN WOORD VOORAF.

In eene, ten vorige jare gehouden, vergadering van Docenten aan onze Gymnasiën werd de meening uitgesproken, dat het wenschelijk zijn zoude, dat van sommige klassieke schrijvers of stukken schooledities met aanteekeningen werden samengesteld. Van zulk eene editie wensch ik een proeve te geven, en heb daartoe ter bewerking gekozen een der vermakelijkste en onderhoudendste geschriften, die uit de Oudheid tot ons zijn gekomen: den Alexander van Lucianus. Ik twijfel niet, of mijne geachte Ambtgenooten zullen met mijne keuze ingenomen zijn, vooral wanneer zij in aanmerking willen nemen, dat ik met deze uitgave bijna uitsluitend het oog heb gehad op de leerlingen onzer *zesde* klassen.

Wat mijne aanteekeningen betreft, zal men zien, dat ik mij meer gewacht heb om te veel, dan om te weinig te geven. Vooral te veel *verklaren* acht ik hoogst nadeelig. Het meest heb ik mij beijverd geschikte en aardige citaten, zoowel uit Lucianus als uit andere

schrijvers mede te deelen: zij zullen den bekwamen philoloog, die met zijn leerlingen den Alexander behandelt, ongetwijfeld veel aanleiding tot uitbreiding geven. Op syntactische onjuistheden en afwijkingen heb ik zooveel mogelijk de aandacht gevestigd. Historische en literarische feiten heb ik niet meer vermeld, dan bij het lezen van den tekst zelf nuttig en aangenaam kunnen zijn.

In de recensie ben ik Dindorf gevolgd, maar heb toch gemeend, heel wat te moeten veranderen. Van mijn eigen tekstverbeteringen vindt men voor een deel de argumenten opgegeven in mijne »Studia Critica", Leiden 1877 S. C. van Doesburgh. Maar ook sedert dien tijd zijn mij in den Alexander nog vele plaatsen corrupt voorgekomen: meestal echter bestond de fout hier in zinstorende of overbodige toevoegsels van lateren: ik acht het onnut hier mijne gronden voor die latere verbeteringen mede te deelen, maar wil deze voorrede besluiten met een lijst van alle plaatsen, waarin ik van Dindorf ben afgeweken.

Leiden, Juni 1884. J. J. HARTMAN.

	Bij Dindorf staat:	*In deze editie:*
1.	πρόσταγμα, προστάττειν τὸν Ἀλεξάνδρου	πρόσταγμα, τὸν Ἀλεξάνδρου.
2.	ὑπέρ τε σοῦ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ	weggelaten.
	πανδήμῳ τινὶ μεγίστῳ θεάτρῳ	πανδήμῳ τινὶ θεάτρῳ.
	τι τοιοῦτον ἀνενεγκεῖν	τὸ τοιοῦτον ἀνενεγκεῖν.
3.	ἐπιφαίνοντες	διεμφαίνοντες (vulgo).
4.	ἐντυχεῖν γένοιτο καὶ μὴ συγγενέσθαι τοιούτῳ τινί	ἐντυχεῖν ἢ συγγενέσθαι γένοιτο τοιούτῳ τινί.
	ἕκαστα ὑπῆρχεν	ἑκασταχοῦ ὑπῆρχεν (Codd. Marc. 434, 435)
	λέγειν ἢ συνάπτειν	λέγειν, συνάπτειν (Cobet).
	πρὸς ὁμοίοτητα	εἰς ὁμοιότητα (Codd. Marc. 434, 435).
5.	λαμβάνει τις αὐτὸν ἐραστὴς γόης	λ. τ. αὐτὸν γόης.
7.	ἓν τὸ κάλλιστον	ἕν τι κάλλιστον.
9.	ὁ τρόπος ἂν γένοιτο	ὁ τρόπος γένοιτο.
	καὶ ἐμπόρων χωρίον	ἐμπόρων χωρίον ὄν.
12.	ὑπὸ θριξὶν ἱππείαις	θριξὶν ἱππείαις (wegens het volgende ὑπὸ τριχῶν).
13.	διάζωμα δὲ περὶ τὸ αἰδοῖον ἔχων	διάζωμα δὲ ἔχων.
14.	πλούτους	πλοῦτον.
15.	ἡμέρας μὲν οὖν	ἡμέρας μὲν οὖν τινάς (Fritzsche).
	τὸ μέρος.	τι μέρος.
18.	ἐπιτεθέν	ἐπετέθη.
21.	ἐπιθεὶς τὸν κηρόν	ἐπιθεὶς κηρόν.
32.	μηχανᾶται ὁ τρισκατάρατος	μηχανᾶταί τι ὁ τρισκατάρατος.
33.	προστήσεται	προστήσηται.
36.	προὐχώρει	περιεχώρει (Cobet).
40.	διὰ τὸν χρυσοῦν μηρόν	weggelaten.

	Bij Dindorf staat:	*In deze editie:*
41.	ἐτεχνάσατο	ἐτεχνήσατο (vulgo).
44.	παραδοθέντων	παραδοθέντων.»
	μεθ' ἣν ἐπέστη ὁ νεάνισκος διηγούμενος τὴν ἀποδημίαν	μεθ' ἣν ἐπέστη ὁ διηγούμενος τὴν ἀποδημία (met verplaatsing van het aanh lingsteeken).
	ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγεν	weggelaten.
48.	καὶ τὸν τοῦ Κροίσου χρησμόν	weggelaten.
53.	εἴτε μοι πλεῦσαι	εἴτε πλεῦσαι.
55.	πάνυ με εἰδέναι καὶ τὰ	πάντα εἰδέναι τὰ (Fritzsche).
56.	δεινὸν ἢ καλὸν ἐργάσασθαι	δεινὸν ἐργάσασθαι.
58.	Γλυκωνόπολιν	Ἰωνόπολιν (vulgo),
	ἐγκεχαραγμένον	ἐγκεχαραγμένων (Fritzsche).
59.	ὡς Ποδαλειρίου υἱός	ὁ Π. υἱός.
60.	συστήσασθαι	συστῆναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Η ΨΕΥΔΟΜΑΝΤΙΣ[1]).

Σὺ μὲν ἴσως, ὦ φίλτατε Κέλσε [2]), μικρόν τι τοῦτο καὶ 1
φαῦλον οἴει τὸ πρόσταγμα, τὸν Ἀλεξάνδρου σοι τοῦ Ἀβωνο-
τειχίτου γόητος βίον καὶ ἐπινοίας αὐτοῦ καὶ τολμήματα καὶ
μαγγανείας ἐς βιβλίον ἐγγράψαντα πέμψαι· τὸ δὲ, εἴ τις
ἐθέλοι [3]) πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἕκαστον ἐπεξιέναι, οὐ μεῖόν ἐστιν ἢ
τὰς Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου πράξεις ἀναγράψαι· τοσοῦτος
γὰρ ἐς κακίαν οὗτος ὅσος εἰς ἀρετὴν ἐκεῖνος. ὅμως δὲ εἰ μετὰ
συγγνώμης ἀναγνώσεσθαι μέλλοις καὶ τὰ ἐνδέοντα τοῖς ἱστορου-
μένοις προσλογιεῖσθαι, ὑποστήσομαί σοι τὸν ἆθλον καὶ τὴν Αὐ-
γέου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' ἐς δύναμίν γε τὴν
ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι, ὀλίγους ὅσους τῶν κοφίνων
ἐκφορήσας, ὡς ἀπ' ἐκείνων τεκμαίροιο πόση πᾶσα καὶ ὡς ἀμύ-
θητος ἦν ἡ κόπρος, ἣν τρισχίλιοι βόες ἐν πολλοῖς ἔτεσι ποιῆσαι 2
ἐδύναντο. αἰδοῦμαι μὲν οὖν ὑπὲρ ἀμφοῖν, σοῦ μὲν ἀξιοῦντος

1) Volgens zeer waarschijnlijke berekeningen is Lucianus geboren in 125 na Chr. Dit geschrift is opgesteld na den dood van Marcus Aurelius, zie § 48.

2) Celsus is waarschijnlijk de, door zijne bestrijding van het Christendom bekende, Epicureische wijsgeer. De kerkvader Origenes beantwoordde hem in 8 Boeken *κατὰ Κέλσον*.

3) *ἐθέλοι* en kort daarop *μέλλοις*: onder de fouten tegen het zuiver Attisch, die bij Lucianus veelvuldig voorkomen, behoort ook het misbruik van den optativus.

μνήμῃ καὶ γραφῇ παραδοθῆναι ἄνδρα τρισκατάρατον, ἐμαυτοῦ δὲ σπουδὴν ποιουμένου ἐπὶ τοιαύτῃ ἱστορίᾳ καὶ πράξεσιν ἀνθρώπου ὃν οὐκ ἀναγιγνώσκεσθαι πρὸς τῶν πεπαιδευμένων ἦν ἄξιον, ἀλλ' ἐν πανδήμῳ τινὶ θεάτρῳ ὁρᾶσθαι ὑπὸ πιθήκων ἢ ἀλωπέκων σπαραττόμενον. ἀλλ' ἤν τις ἡμῖν ταύτην ἐπιφέρῃ τὴν αἰτίαν, ἕξομεν καὶ αὐτοὶ [1]) *ἐς παράδειγμα τὸ τοιοῦτον* [2]) *ἀνενεγκεῖν. καὶ* Ἀρριανὸς [3]) *γὰρ ὁ τοῦ* Ἐπικτήτου *μαθητής, ἀνὴρ* Ῥωμαίων *ἐν τοῖς πρώτοις καὶ παιδείᾳ παρ' ὅλον τὸν βίον συγγενόμενος, ὅμοιόν τι παθὼν ἀπολογήσαιτ' ἂν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν·* Τιλλοβόρου *γοῦν τοῦ λῃστοῦ κἀκεῖνος βίον ἀναγράψαι ἠξίωσεν· ἡμεῖς δὲ πολὺ ὠμοτέρου λῃστοῦ μνήμην ποιησόμεθα, ὅσῳ μὴ ἐν ὕλαις καὶ ἐν ὄρεσιν, ἀλλ' ἐν πόλεσιν οὗτος ἐλῄστευεν οὐ* Βιθυνίαν *μόνην οὐδὲ τὴν* Ἴδην *κατατρέχων, οὐδὲ ὀλίγα τῆς* Ἀσίας *μέρη τὰ ἐρημότερα λεηλατῶν, ἀλλὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν* [4]) *τὴν* Ῥωμαίων
3 *ἀρχὴν ἐμπλήσας τῆς λῃστείας τῆς αὐτοῦ. πρότερον δέ σοι αὐτὸν ὑπογράψω τῷ λόγῳ πρὸς τὸ ὁμοιότατον εἰκάσας ὡς ἂν δύνωμαι, καίτοι μὴ* [5]) *πάνυ γραφικός τις ὤν. τὸ γὰρ δὴ σῶμα, ἵνα σοι*

---

1) Καὶ *αὐτοί*: Latijn *et ipsi*, in het Hollandsch alleen door *ook* te vertalen: *καὶ αὐτὸς ἰατρός εἰμι*, ik ben ook een geneeskundige.

2) *τὸ τοιοῦτον*: Latijn *id, eam rem.* cf. Jup. Trag. 30, waar Momus tot Apollo zegt: *φὴς γὰρ καὶ μάντις εἶναι, καὶ μισθοὺς οὐκ ὀλίγους ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἐξέλεξας*. Gall. 28: *ἀπίθανον λέγεις, κλέπτην τὸν* Ἑρμῆν *αὐτὸν ὄντα τοῖς ἄλλοις φθονεῖν τοῦ τοιούτου.*

3) Van Arrianus bezitten wij Ἀλεξάνδρου *ἀνάβασις*. Op naam van zijn leermeester Epictetus is ons een *ἐγχειρίδιον* overgeleverd, te zamen met de *πίναξ* van Cebes en eenige dialogen van Lucianus uitgegeven en van meesterlijke aanteekeningen voorzien door Tib. Hemsterhuis. Een libellus aureus!

4) *ὡς εἰπεῖν* en *ὡς ἔπος εἰπεῖν* komt bijna uitsluitend bij *πᾶς* en *οὐδείς* voor.

5) *καίτοι μὴ ὤν*. Attisch *καίπερ οὐκ ὤν*. Ook dit behoort tot de zwakheden van Lucianus, dat hij bij het participium, den infinitivus, en in andere afhankelijke zinnen veel te rijkelijk is met het gebruik van *μή*.

καὶ τοῦτο δείξω, μέγας τε ἦν καὶ καλὸς ἰδεῖν καὶ θεοπρεπὴς ὡς ἀληθῶς, λευκὸς τὴν χρόαν, τὸ γένειον οὐ πάνυ λάσιος, κόμην τὴν μὲν ἰδίαν, τὴν δὲ καὶ πρόσθετον ἐπικείμενος [1]) εὖ μάλα ἠκασμένην καὶ τοὺς πολλοὺς ὅτι ἦν ἀλλοτρία λεληθυῖαν· ὀφθαλμοὶ πολὺ τὸ γοργὸν καὶ ἔνθεον διεμφαίνοντες, φώνημα ἥδιστόν τε ἅμα καὶ λαμπρότατον· καὶ ὅλως οὐδαμόθεν μωμητὸς ἦν ταῦτά γε. τοιόσδε μὲν τὴν μορφήν· ἡ ψυχὴ δὲ καὶ ἡ γνώμη, 4
ἀλεξίκακε Ἡράκλεις καὶ Ζεῦ ἀποτρόπαιε καὶ Διόσκοροι σωτῆρες, πολεμίοις καὶ ἐχθροῖς [2]) ἐντυχεῖν ἢ συγγενέσθαι γένοιτο τοιούτῳ τινί. συνέσει μὲν γὰρ καὶ ἀγχινοίᾳ καὶ δριμύτητι πάμπολυ τῶν ἄλλων διέφερε, καὶ τό τε περίεργον καὶ εὐμαθὲς καὶ μνημονικὸν καὶ πρὸς τὰ μαθήματα εὐφυές, πάντα ταῦτα εἰς ὑπερβολὴν ἑκασταχοῦ ὑπῆρχεν αὐτῷ· ἐχρῆτο δὲ αὐτοῖς ἐς τὸ χείριστον, καὶ ὄργανα ταῦτα γενναῖα ὑποβεβλημένα ἔχων αὐτίκα μάλα τῶν ἐπὶ κακίᾳ διαβοήτων ἀκρότατος ἀπετελέσθη ὑπὲρ τοὺς Κέρκωπας [3]),

---

1) *κόμην — ἐπικείμενος*: een bij Lucianus zeer geliefd Hyperatticisme. Philops. 22 *δράκοντας βοστρυχηδὸν περιέκειτο*. Dial. Meretr. 5, 3 staat: *τὴν μὲν πηνήκην ἀφείλετο τῆς κεφαλῆς — ἐπέκειτο δὲ πάνυ ὁμοία καὶ προσφυής*; moet zijn *ὁμοίαν καὶ προσφυῆ*.

2) *πολεμίοις γένοιτο*. Een gewone verwensching is, *σοὶ γένοιτο*, dat wensch ik u toe. Bv. Gallus 15 zegt de haan tot zijn' baas den schoenlapper: „ik heb nooit iemand gezien, gelukkiger dan gij"; en deze antwoordt: *ἐμοῦ ὦ ἀλέκτρυών; οὕτω σοὶ γένοιτο*.

3) *Κέρκωπες*. Ovid. Metam. XIV, 91:

> Quippe deum genitor, fraudem et perjuria quondam
> Cercopum exosus gentisque admissa dolosae,
> in deforme viros animal mutavit, ut idem
> dissimiles homini possent similesque videri.

Over hun ontmoeting met Hercules vindt men een aardig verhaal in de Adagia van Erasmus: In Melampygum ne incidas.

ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον [1]) ἢ Φρυνώνδαν [2]) ἢ Ἀριστόδημον [3]) ἢ Σώστρατον [4]). αὐτὸς μὲν γὰρ τῷ γαμβρῷ Ῥουτιλιανῷ ποτε γράφων καὶ τὰ μετριώτατα ὑπὲρ αὐτοῦ λέγων Πυθαγόρᾳ ὅμοιος εἶναι ἠξίου. ἀλλ' ἵλεως μὲν ὁ Πυθαγόρας εἴη, σοφὸς ἀνὴρ καὶ τὴν γνώμην θεσπέσιος· εἰ δὲ κατὰ τοῦτον [5]) ἐγεγένητο, παῖς ἂν εὖ οἶδ' ὅτι πρὸς αὐτὸν εἶναι ἔδοξε. καὶ πρὸς Χαρίτων μή με νομίσῃς ἐφ' ὕβρει ταῦτα τοῦ Πυθαγόρου λέγειν, συνάπτειν πειρώμενον αὐτοὺς εἰς ὁμοιότητα τῶν πράξεων. ἀλλ' εἴ τις τὰ χείριστα καὶ βλασφημότατα τῶν ἐπὶ διαβολῇ περὶ τοῦ Πυθαγόρου λεγομένων, οἷς ἔγωγε οὐκ ἂν πεισθείην ὡς ἀληθέσιν οὖσιν, ὅμως συναγάγοι ἐς τὸ αὐτὸ, πολλοστὸν ἂν μέρος ἅπαντα ἐκεῖνα γένοιτο τῆς Ἀλεξάνδρου δεινότητος. ὅλως γὰρ ἐπινόησόν μοι καὶ τῷ λογισμῷ διατύπωσον ποικιλωτάτην τινὰ ψυχῆς κρᾶσιν ἐκ ψεύδους καὶ δόλων καὶ ἐπιορκιῶν καὶ κακοτεχνιῶν συγκειμένην, ῥᾳδίαν, τολμηρὰν, παράβολον φιλόπονον ἐξεργάσασθαι τὰ νοηθέντα, καὶ πιθανὴν καὶ ἀξιόπιστον

---

1) Eurybates en Phrynondas, gewone typen van schurken. Dem. or. XVIII p. 233: *εἰ γὰρ ὑμεῖς ἅμα τοὺς μὲν Ἕλληνας εἰς πόλεμον παρεκαλεῖτε, αὐτοὶ δὲ πρὸς Φίλιππον πρέσβεις ἐπέμπετε, Εὐρυβάτου πρᾶγμα, οὐ πόλεως ἔργον οὐδὲ χρηστῶν ἀνθρώπων διεπράττεσθε.*

2) In de kluchtigste aller scènen van Aristophanes (Thesm. 855 sqq.) parodieeren Euripides en zijn schoonvader Mnesilochus de Helena van den eerstgenoemde Mnesilochus spreekt:

ἐμοὶ δὲ γῆ μὲν πατρὶς οὐκ ἀνώνυμος
Σπάρτη· πατὴρ δὲ Τυνδάρεως. . . . .

Een Atheensche vrouw valt hem in de rede:

σοί γ' ὤλεθρε
πατὴρ ἐκεῖνός ἐστι; Φρυνώνδας μὲν οὖν.

3) Aristodemus, tooneelspeler en verrader in den tijd van Demosthenes.

4) Sostratus, een berucht roover en moordenaar. Lucianus verhaalt in 't begin van den Demonax, dat hij zelf zijn leven beschreven heeft. Zijn geestige zelfverdediging in de onderwereld, zie Dial. Mort. 39.

5) *κατὰ τοῦτον* in zijn tijd.

καὶ ὑποκριτικὴν τοῦ βελτίονος καὶ τῷ ἐναντιωτάτῳ τῆς βουλήσεως ἐοικυῖαν. οὐδεὶς γοῦν τὸ πρῶτον ἐντυχὼν οὐκ ἀπῆλθε δόξαν λαβὼν περὶ αὐτοῦ ὡς εἴη πάντων ἀνθρώπων χρηστότατος καὶ ἐπιεικέστατος καὶ προσέτι ἁπλοϊκώτατός τε καὶ ἀφελέστατος. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὸ μεγαλουργὸν προσῆν καὶ τὸ μηδὲν μικρὸν ἐπινοεῖν, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς μεγίστοις ἐπέχειν τὸν νοῦν. μειράκιον μὲν οὖν ἔτι ὢν πάνυ ὡραῖον, ὡς ἐνῆν ἀπὸ τῆς καλάμης[1]) *τεκμαίρεσθαι καὶ ἀκούειν τῶν διηγουμένων, ἀνέδην ἐπόρνευε καὶ συνῆν ἐπὶ μισθῷ τοῖς βουλομένοις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις λαμβάνει τις αὐτὸν γόης τῶν μαγείας καὶ ἐπῳδὰς θεσπεσίους ὑπισχνουμένων καὶ χάριτας ἐπὶ τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ ἐπαγωγὰς τοῖς ἐχθροῖς καὶ θησαυρῶν ἀναπομπὰς καὶ κλήρων διαδοχάς. οὗτος ἰδὼν εὐφυᾶ παῖδα καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἑαυτοῦ πράξεων ἑτοιμότατον, οὐ μεῖον ἐρῶντα τῆς κακίας τῆς αὐτοῦ ἢ αὐτὸς τῆς ὥρας τῆς ἐκείνου, ἐξεπαίδευσέ τε αὐτὸν καὶ διετέλει ὑπουργῷ καὶ ὑπηρέτῃ καὶ διακόνῳ χρώμενος. ὁ δ' αὐτὸς ἐκεῖνος δημοσίᾳ μὲν ἰατρὸς δῆθεν ἦν, ἠπίστατο δὲ κατὰ τὴν Θῶνος τοῦ Αἰγυπτίου γυναῖκα*

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δε λυγρά·[2]) *ὧν ἁπάντων κληρονόμος καὶ διάδοχος οὗτος ἐγένετο. ἦν δὲ ὁ διδάσκαλος ἐκεῖνος καὶ ἐραστὴς τὸ γένος Τυανεὺς τῶν Ἀπολλωνίῳ τῷ Τυανεῖ*[3]) *συγγενομένων καὶ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ τραγῳ-*

---

1) *ἀπὸ τῆς καλάμης* een spreekwoordelijke uitdrukking, die men het eerst vindt in de Odyssee ξ 214, waar Ulysses tot Eumaeus zegt:

οὐκ ἀποφώλιος ἦα
οὐδὲ φυγοπτόλεμος· νῦν δ' ἤδη πάντα λέλοιπεν·
ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀίομαι εἰςορόωντα
γιγνώσκειν,

2) Od. δ 230.

3) Apollonius van Tyana, de voornaamste der Nieuw-Pythagoreërs en wonderdoener (c. 50 n Chr.). Zijn leven is beschreven door Philostratus, op verzoek van

6 *δίαν εἰδότων. ὁρᾷς ἐξ οἵας σοι διατριβῆς ἄνθρωπον λέγω. ἤδη δὲ πώγωνος ὁ Ἀλέξανδρος πιμπλάμενος καὶ τοῦ Τυανέως ἐκείνου ἀποθανόντος ἐν ἀπορίᾳ καθεστώς, ἀπηνθηκυίας ἅμα τῆς ὥρας, ἀφ' ἧς τρέφεσθαι ἐδύνατο, οὐκέτι μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει, ἀλλὰ κοινωνήσας Βυζαντίῳ τινὶ χορογράφῳ τῶν καθιέντων ἐς τοὺς ἀγῶνας, πολὺ καταρατοτέρῳ τὴν φύσιν — Κοκκωνᾶς δὲ, οἶμαι, ἐπεκαλεῖτο — περιῄεσαν γοητεύοντες καὶ μαγγανεύοντες καὶ τοὺς παχεῖς τῶν ἀνθρώπων — οὕτως γὰρ αὐτοὶ τῇ πατρίῳ τῶν μάγων φωνῇ τοὺς πλουσίους ὀνομάζουσιν — ἀποκείροντες. ἐν δὴ τούτοις καὶ Μακέτιν*[1] *γυναῖκα πλουσίαν, ἔξωρον μὲν, ἐράσμιον δὲ ἔτι εἶναι βουλομένην, ἐξευρόντες ἐπεσιτίσαντό τε τὰ ἀρκοῦντα παρ' αὐτῆς καὶ ἠκολούθησαν ἐκ τῆς Βιθυνίας ἐς τὴν Μακεδονίαν. Πελλαία δὲ ἦν ἐκείνη, πάλαι μὲν εὐδαίμονος χωρίου κατὰ τοὺς τῶν Μακεδόνων βασιλέας, νῦν δὲ ταπεινοῦ καὶ ὀλιγίστους οἰκή-*
7 *τορας ἔχοντος. ἐνταῦθα ἰδόντες δράκοντας παμμεγέθεις, ἡμέρους πάνυ καὶ τιθασούς, ὡς καὶ ὑπὸ γυναικῶν τρέφεσθαι καὶ παιδίοις συγκαθεύδειν καὶ πατουμένους ἀνέχεσθαι καὶ θλιβομένους μὴ ἀγανακτεῖν καὶ γάλα πίνειν ἀπὸ θηλῆς κατὰ ταὐτὰ τοῖς βρέφεσι — πολλοὶ δὲ γίγνονται παρ' αὐτοῖς τοιοῦτοι, ὅθεν καὶ τὸν περὶ τῆς Ὀλυμπιάδος μῦθον διαφοιτῆσαι πάλαι εἰκὸς, ὁπότε ἐκύει τὸν Ἀλέξανδρον, δράκοντος, οἶμαι, συγκαθεύδοντος αὐτῇ τοιούτου — ὠνοῦνται τῶν ἑρπετῶν ἕν τι κάλλιστον ὀλίγων ὀβολῶν.*

Julia, de vrouw van Septimius Severus. Philostratus toont voor hem de grootste bewondering, en Eunapius zegt in het prooemium zijner vitae Sophistarum: *Ἀπολλώνιος ὁ ἐκ Τυανέων, οὐκέτι φιλόσοφος· ἀλλ' ἦν τι θεῶν τε καὶ ἀνθρώπου μέσον.* **En verder:** *Φιλόστρατος, βίον ἐπιγράψας Ἀπολλωνίου τὰ βιβλία, δέον ἐπιδημίαν ἐς ἀνθρώπους θεοῦ καλεῖν.*

1) *Μακέτις* **fem. van** *Μακέτης* **=** *Μακεδών.*

καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη [1]. ὡς 8
γὰρ ἂν [2] δύο κάκιστοι καὶ μεγαλότολμοι καὶ πρὸς τὸ κακουργεῖν
προχειρότατοι ἐς τὸ αὐτὸ συνελθόντες ῥᾳδίως κατενόησαν τὸν τῶν
ἀνθρώπων βίον ὑπὸ δυοῖν τοῖν μεγίστοιν τυραννούμενον τυράννοιν,
ἐλπίδος καὶ φόβου, καὶ ὅτι ὁ τούτοιν ἑκατέρῳ ἐς δέον χρήσασθαι
δυνάμενος τάχιστα πλουτήσειεν ἄν· ἀμφοτέροις γάρ, τῷ τε δε-
διότι καὶ τῷ ἐλπίζοντι, ἑώρων τὴν πρόγνωσιν ἀναγκαιοτάτην τε
καὶ ποθεινοτάτην οὖσαν, καὶ Δελφοὺς οὕτω πάλαι πλουτῆσαι
καὶ ἀοιδίμους γενέσθαι καὶ Δῆλον καὶ Κλάρον [3] καὶ Βραγχί-
δας [4] τῶν ἀνθρώπων ἀεὶ δι' οὓς προεῖπον τυράννους φοιτών-
των ἐς τὰ ἱερὰ καὶ προμαθεῖν τὰ μέλλοντα δεομένων καὶ
δι' αὐτὸ ἑκατόμβας θυόντων καὶ χρυσᾶς πλίνθους [5] ἀνατι-
θέντων. ταῦτα πρὸς ἀλλήλους στρέφοντες καὶ κυκῶντες μαν-
τεῖον συστήσασθαι καὶ χρηστήριον ἐβουλεύοντο· εἰ γὰρ τοῦτο
προχωρήσειεν αὐτοῖς, αὐτίκα πλούσιοί τε καὶ εὐδαίμονες ἔσεσθαι
ἤλπιζον, ὅπερ ἐπὶ μεῖζον ἢ κατὰ τὴν πρώτην προσδοκίαν ἀπήν-
τησεν αὐτοῖς καὶ κρεῖττον διεφάνη τῆς ἐλπίδος. τοὐντεῦθεν τὴν 9
σκέψιν ἐποιοῦντο, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ χωρίου, δεύτερον δὲ ἥτις
ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ τρόπος γένοιτο τῆς ἐπιχειρήσεως. ὁ μὲν οὖν Κοκ-
κωνᾶς τὴν Καλχηδόνα ἐδοκίμαζεν ἐπιτήδειον εἶναι ἐμπόρων χωρίον
ὂν τῇ τε Θρᾴκῃ καὶ τῇ Βιθυνίᾳ πρόσοικον, οὐχ ἑκὰς οὐδὲ τῆς

---

1) Met deze woorden begint Thucydides zijn tweede boek.

2) ὡς ἂν een elliptische uitdrukking, die bijna nooit in het Attisch, maar veel bij de Atticisten voorkomt, en verklaard moet worden door de weglating van een optativus, in dezen zin van κατανοήσειαν. Te vertalen door: zooals te verwachten was van ... en dgl.

3) Clarus bij Colophon.

4) Het orakel der Branchidae, genaamd naar Branchus, een lieveling van Apollo, bevond zich te Milete.

5) χρυσᾶς πλίνθους wijdde Croesus te Delphi.

Ἀσίας καὶ Γαλατίας καὶ τῶν ὑπερκειμένων ἐθνῶν ἁπάντων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔμπαλιν τὰ οἴκοι προὔκρινε λέγων ὅπερ ἀληθὲς ἦν, πρὸς τὴν τῶν τοιούτων ἀρχὴν καὶ ἐπιχείρησιν ἀνθρώπων δεῖν παχέων καὶ ἠλιθίων τῶν ὑποδεξομένων, οἵους τοὺς Παφλαγόνας εἶναι ἔφασκεν ὑπεροικοῦντας τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος, δεισιδαίμονας τοὺς πολλοὺς καὶ ἠλιθίους, καὶ μόνον εἰ φανείη τις αὐλητὴν ἢ τυμπανιστὴν ἢ κυμβάλοις κροτοῦντα ἐπαγόμενος, κοσκίνῳ [1]) τὸ τοῦ λόγου μαντευόμενος, αὐτίκα μάλα πάντας κεχηνότας πρὸς αὐτὸν καὶ ὥσπερ τινὰ τῶν ἐπουρανίων προσβλέποντας.

10 οὐκ ὀλίγης δὲ τῆς περὶ τοῦτο στάσεως αὐτοῖς γενομένης τέλος ἐνίκησεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὴν Καλχηδόνα — χρήσιμον γάρ τι ὅμως ἡ πόλις αὐτοῖς ἔχειν ἔδοξε — τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπερ ἀρχαιότατόν ἐστι τοῖς Καλχηδονίοις, κατορύττουσι δέλτους χαλκᾶς, λεγούσας ὡς αὐτίκα μάλα ὁ Ἀσκληπιὸς σὺν τῷ πατρὶ Ἀπόλλωνι μέτεισιν ἐς τὸν Πόντον καὶ καθέξει τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος. αὗται αἱ δέλτοι ἐξεπίτηδες εὑρεθεῖσαι διαφοιτῆσαι ῥᾳδίως τὸν λόγον τοῦτον ἐς πᾶσαν τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Πόντον ἐποίησαν, καὶ πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἐς τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος· οἳ καὶ νεὼν αὐτίκα ἐψηφίσαντο ἐγεῖραι καὶ τοὺς θεμελίους ἤδη ἔσκαπτον. κἀνταῦθα ὁ μὲν Κοκκωνᾶς ἐν Καλχηδόνι καταλείπεται, διττούς τινας καὶ ἀμφιβόλους καὶ λοξοὺς χρησμοὺς συγγράφων. καὶ μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε τὸν

11 βίον ὑπὸ ἐχίδνης, οἶμαι, δηχθείς. προεσπέμπεται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος κομῶν ἤδη καὶ πλοκάμους καθειμένος καὶ μεσόλευκον χιτῶνα πορφυροῦν ἐνδεδυκὼς καὶ ἱμάτιον ὑπὲρ αὐτοῦ λευκὸν ἀναβεβλημένος, ἅρπην ἔχων κατὰ τὸν Περσέα, ἀφ' οὗ ἑαυτὸν γενεαλογῶν ἦν μητρόθεν. καὶ οἱ ὄλεθροι [2]) ἐκεῖνοι Παφλαγόνες εἰδότες αὐτοῦ

1) **Κοσκινομαντεία** waarzegging door het ronddraaien van een loshangende zeef.
2) ὄλεθρος scheldwoord bepaaldelijk tegen vreemdelingen.

ἀμφοτέρους τοὺς γονέας ἀφανεῖς καὶ ταπεινοὺς ἐπίστευον τῷ χρησμῷ λέγοντι

Περσείδης γενεὴν Φοίβῳ φίλος οὗτος ὁρᾶται,
δῖος Ἀλέξανδρος, Ποδαλειρίου αἷμα λελογχώς.

οὕτως ἄρα ὁ Ποδαλείριος μάχλος καὶ γυναικομάνης τὴν φύσιν ὡς ἀπὸ Τρίκκης [1]) ἄχρι Παφλαγονίας στύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα. ηὕρητο δὲ χρησμὸς ἤδη ὡς Σιβύλλης προμαντευσαμένης,

Εὐξείνου Πόντοιο παρ' ἠόσιν ἄγχι Σινώπης
ἔσται τις κατὰ Τύρσιν [2]) ὑπ' Αὐσονίοισι προφήτης,
ἐκ πρώτης δεικνὺς μονάδος τρισσῶν δεκάδων τε
πένθ' ἑτέρας μονάδας καὶ εἰκοσάδα τρισάριθμον,
ἀνδρὸς ἀλεξητῆρος ὁμωνυμίην τετράκυκλον [3]).

ἐμβαλὼν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοιαύτης τραγῳδίας διὰ πολ- 12
λοῦ ἐς τὴν πατρίδα περίβλεπτός τε καὶ λαμπρὸς ἦν, μεμηνέναι προσποιούμενος καὶ ἀφροῦ ἐνίοτε ὑποπιμπλάμενος τὸ στόμα. ῥᾳδίως δὲ τοῦτο ὑπῆρχεν αὐτῷ στρουθίου τῆς βαφικῆς βοτάνης τὴν ῥίζαν διαμασησαμένῳ· τοῖς δὲ θεῖόν τι καὶ φοβερὸν ἐδόκει καὶ ὁ ἀφρός. ἐπεποίητο δὲ αὐτοῖς πάλαι καὶ κατεσκεύαστο κεφαλὴ δράκοντος ὀθονίνη ἀνθρωπόμορφόν τι ἐμφαίνουσα, κατάγραφος, πάνυ ᾐκασμένη, θριξὶν ἱππείαις ἀνοίγουσά τε καὶ αὖθις ἐπικλείουσα τὸ στόμα, καὶ γλῶττα οἵα δράκοντος διττὴ μέλαινα προέκυπτεν, ὑπὸ τριχῶν καὶ αὐτὴ ἑλκομένη. καὶ ὁ Πελλαῖος δὲ δράκων προϋπῆρχε καὶ οἴκοι ἐτρέφετο, κατὰ καιρὸν ἐπιφανησό-

1) Tricca in Thessalië volgens Homerus woonplaats der twee zonen van Aesculapius Machaon en Podalirius.

2) Τύρσις = τεῖχος.

3) τετράκυκλος het eenige woord in dit orakel, dat eenigzins duister is. Er wordt óf mede bedoeld, dat het getal 96 door 4 deelbaar is, óf dat de naam Ἀλέξανδρος vier lettergrepen heeft.

13 μενος αὐτοῖς καὶ συντραγῳδήσων, μᾶλλον δὲ πρωταγωνιστὴς ἐσόμενος. ἤδη δὲ ἄρχεσθαι δέον, μηχανᾶται τοιόνδε τι· νύκτωρ γὰρ ἐλθὼν ἐπὶ τοὺς θεμελίους τοῦ νεὼ τοὺς ἄρτι ὀρυττομένους — συνειστήκει δὲ ἐν αὐτοῖς ὕδωρ ἢ αὐτόθεν ποθὲν συλλειβόμενον ἢ ἐξ οὐρανοῦ πεσόν — ἐνταῦθα κατατίθεται χήνειον ᾠὸν προκεκενωμένον, ἔνδον φυλάττον ἑρπετόν τι ἀρτιγέννητον, καὶ βυθίσας τοῦτο ἐν μυχῷ τοῦ πηλοῦ ὀπίσω αὖθις ἀπηλλάττετο. ἕωθεν δὲ γυμνὸς ἐς τὴν ἀγορὰν προπηδήσας, διάζωμα δὲ ἔχων, κατάχρυσον καὶ τοῦτο, καὶ τὴν ἅρπην ἐκείνην φέρων, σείων ἅμα τὴν κόμην ἄνετον ὥσπερ οἱ τῇ μητρὶ ἀγείροντές τε καὶ ἐνθεαζόμενοι, ἐδημηγόρει ἐπὶ βωμόν τινα ὑψηλὸν ἀναβὰς καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζεν αὐτίκα μάλα δεξομένην ἐναργῆ τὸν θεόν. οἱ παρόντες δέ — συνεδεδραμήκει γὰρ σχεδὸν ἅπασα ἡ πόλις ἅμα γυναιξὶ καὶ γέρουσι καὶ παιδίοις — ἐτεθήπεσαν καὶ ηὔχοντο καὶ προσεκύνουν. ὁ δὲ φωνάς τινας ἀσήμους φθεγγόμενος, οἷαι γένοιντ' ἂν Ἑβραίων ἢ Φοινίκων, ἐξέπληττε τοὺς ἀνθρώπους οὐκ εἰδότας ὅ τι καὶ λέγοι, πλὴν τοῦτο μόνον, ὅτι πᾶσιν ἐγκατεμίγνυ τὸν
14 Ἀπόλλω καὶ τὸν Ἀσκληπιόν. εἶτ' ἔθει δρόμῳ ἐπὶ τὸν ἐσόμενον νεών· καὶ ἐπὶ τὸ ὄρυγμα ἐλθὼν καὶ τὴν προῳκονομημένην τοῦ χρηστηρίου πηγὴν 1), ἐμβὰς ἐς τὸ ὕδωρ ὕμνους τε ᾖδεν Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀπόλλωνος μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ ἐκάλει τὸν θεὸν ἥκειν τύχῃ τῇ ἀγαθῇ ἐς τὴν πόλιν. εἶτα φιάλην αἰτήσας, ἀναδόντος τινός, ῥᾳδίως ὑποβαλὼν ἀνιμᾶται μετὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πηλοῦ τὸ ᾠὸν ἐκεῖνο ἐν ᾧ ὁ θεὸς αὐτῷ κατεκέκλειστο, κηρῷ λευκῷ καὶ ψιμυθίῳ τὴν ἁρμογὴν τοῦ στόματος συγκεκολλημένον· καὶ λαβὼν αὐτὸ ἐς τὰς χεῖρας ἔχειν ἔφασκεν ἤδη τὸν Ἀσκληπιόν. οἱ δὲ ἀτενὲς ἀπέβλεπον ὅ τι καὶ γίγνοιτο, πολὺ πρότε-

---

1) πηγή in overdrachtelijken zin.

ρον [1] θαυμάσαντες τὸ ᾠὸν ἐν τῷ ὕδατι ηὑρημένον. ἐπεὶ δὲ καὶ κατάξας αὐτὸ ἐς κοίλην τὴν χεῖρα ὑπεδέξατο τὸ τοῦ ἑρπετοῦ ἐκείνου ἔμβρυον καὶ οἱ παρόντες εἶδον κινούμενον καὶ περὶ τοῖς δακτύλοις εἱλούμενον, ἀνέκραγον εὐθὺς καὶ ἠσπάζοντο τὸν θεὸν καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζον καὶ χανδὸν ἕκαστος ἐνεπίμπλαντο τῶν εὐχῶν, θησαυροὺς καὶ πλοῦτον καὶ ὑγίειαν [2] καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ αἰτῶν παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ δρομαῖος αὖθις ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἵετο, φέρων ἅμα καὶ τὸν ἀρτιγέννητον Ἀσκληπιόν, δὶς τεχθέντα, ὅτε ἄλλοι ἅπαξ τίκτοντ' ἄνθρωποι, οὐκ ἐκ Κορωνίδος [3] μὰ Δί' οὐδέ γε κορώνης, ἀλλ' ἐκ χηνὸς γεγεννημένον. ὁ δὲ λεὼς ἅπας ἠκολούθει, πάντες ἔνθεοι καὶ μεμηνότες ὑπὸ τῶν ἐλπίδων. ἡμέρας μὲν οὖν τινὰς οἴκοι ἔμεινεν ἐλπίζων ὅπερ ἦν, ὑπὸ τῆς Φήμης αὐτίκα μάλα παμπόλλους τῶν Παφλαγόνων συνδραμεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ ὑπερεπέπληστο ἀνθρώπων ἡ πόλις, ἁπάντων τοὺς ἐγκεφάλους καὶ τὰς καρδίας προεξῃρημένων, οὐδὲν ἐοικότων σιτοφάγοις ἀνδράσιν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ μορφῇ μὴ οὐχὶ πρόβατα εἶναι

---

1) *πολὺ πρότερον* een eenigzins vreemde wijze van spreken, die echter ook wel elders gevonden wordt, en waarbij het begrip van *πολύ* niet zoozeer bij *πρότερον* als bij het volgende werkwoord (*θαυμάσαντες*) moet gevoegd worden.

2) *πλοῦτον καὶ ὑγίειαν* ook wel tot één begrip vereenigd in het woord *πλουθυγίειαν*. Bv. in een bezweeringsformule bij Plutarchus:

ἔξω μὲν βουλιμὸν ἔσω δὲ πλουθυγίειαν.

Aristoph. Aves 729 zeggen de vogels:

παρόντες δώσομεν ὑμῖν
αὐτοῖς, παισὶν, παίδων παισίν,
πλουθυγίειαν, βίον, εἰρήνην,
νεότητα, γέλωτα, χοροὺς, θαλίας,
γάλα τ' ὀρνίθων· ὥστε παρέσται
κοπιᾶν ὑμῖν ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν,
οὕτω πλουτήσετε πάντες.

3) *Κορωνίς* in de mythologie de moeder van Aesculapius.

διαφερόντων, ἐν οἰκίσκῳ τινὶ ἐπὶ κλίνης καθεζόμενος μάλα θεοπρεπῶς ἐσταλμένος ἐλάμβανεν ἐς τὸν κόλπον τὸν Πελλαῖον *ἐκεῖνον* Ἀσκληπιδν, *μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον, ὡς ἔφην, ὄντα, καὶ ὅλον τῷ αὑτοῦ τραχήλῳ περιειλήσας καὶ τὴν οὐρὰν ἔξω ἀφεὶς — πολὺς δὲ ἦν, ὡς καὶ ἐν τῷ προκολπίῳ αὐτοῦ κεχύσθαι καὶ χαμαί τι μέρος ἐπισύρεσθαι — μόνην τὴν κεφαλὴν ὑπὸ μάλης ἔχων καὶ ἀποκρύπτων, ἀνεχομένου*[1]) *πάντα ἐκείνου, προὔφαινε τὴν ὀθονίνην κεφαλὴν κατὰ θάτερον τοῦ πώγωνος, ὡς δῆθεν*
16 *ἐκείνου τοῦ φαινομένου πάντως οὖσαν. εἶτά μοι ἐπινόησον οἰκίσκον οὐ πάνυ φαιδρὸν οὐδὲ ἐς κόρον τοῦ φωτὸς δεχόμενον καὶ πλῆθος ἀνθρώπων συγκλύδων τεταραγμένων καὶ προεκπεπληγμένων καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἐπαιωρουμένων, οἷς εἰσελθοῦσι τεράστιον ὡς εἰκὸς τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο, ἐκ τοῦ τέως μικροῦ ἑρπετοῦ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τοσοῦτον δράκοντα πεφηνέναι, ἀνθρωπόμορφον καὶ ταῦτα καὶ τιθασόν. ἠπείγοντο δὲ αὐτίκα πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ πρὶν ἀκριβῶς ἰδεῖν, ἐξηλαύνοντο ὑπὸ τῶν ἀεὶ ἐπεισιόντων. ἐτετρύπητο δὲ κατὰ τὸ ἀντίθυρον ἄλλη ἔξοδος, οἷόν τι καὶ τοὺς* Μακεδόνας *ἐν* Βαβυλῶνι *ποιῆσαι ἐπ'* Ἀλεξάνδρῳ *νοσοῦντι λόγος, ὅτε ὁ μὲν ἤδη πονήρως εἶχεν οἱ δὲ περιστάντες τὰ βασίλεια ἐπόθουν ἰδεῖν αὐτὸν καὶ προσειπεῖν τὸ ὕστατον. τὴν δὲ ἐπίδειξιν ταύτην οὐχ ἅπαξ ὁ μιαρὸς, ἀλλὰ πολλάκις ποιῆσαι λέγεται, καὶ μάλιστα*
17 *εἴ τινες τῶν πλουσίων ἀφίκοιντο νεαλέστεροι. ἐνταῦθα, ὦ φίλε* Κέλσε, *εἰ δεῖ τἀληθῆ λέγειν, συγγνώμην χρὴ ἀπονέμειν τοῖς* Παφλαγόσι *καὶ* Ποντικοῖς *ἐκείνοις, παχέσι καὶ ἀπαιδεύτοις ἀνθρώποις, εἰ ἐξηπατήθησαν ἁπτόμενοι τοῦ δράκοντος — καὶ γὰρ τοῦτο παρεῖχε τοῖς βουλομένοις ὁ* Ἀλέξανδρος *— ὁρῶντες ἐν ἀμυδρῷ τῷ φωτὶ τὴν κεφαλὴν δῆθεν αὐτοῦ ἀνοίγουσάν τε καὶ*

1) *ἀνεχομένου πάντα ἐκείνου* daar de slang alles met zich doen liet.

συγκλείουσαν τὸ στόμα, ὥστε πάνυ τὸ μηχάνημα ἐδεῖτο Δη-
μοκρίτου[1] τινὸς ἢ καὶ αὐτοῦ Ἐπικούρου[2] ἢ Μητροδώρου[3] ἤ
τινος ἄλλου ἀδαμαντίνην πρὸς τὰ τοιαῦτα τὴν γνώμην ἔχοντος,
ὡς ἀπιστῆσαι καὶ ὅπερ ἦν εἰκάσαι, καὶ εἰ μὴ εὑρεῖν τὸν τρόπον
ἐδύνατο, ἐκεῖνο γοῦν προπεπεισμένου, ὅτι λέληθε μὲν αὐτὸν ὁ
τρόπος τῆς μαγγανείας, τὸ δ' οὖν πᾶν ψεῦδός ἐστι καὶ γενέσθαι
ἀδύνατον. κατ' ὀλίγον οὖν καὶ ἡ Βιθυνία καὶ ἡ Γαλατία καὶ ἡ 18
Θρᾴκη συνέρρει, ἑκάστου τῶν ἀπαγγελλόντων ὡς τὸ εἰκὸς
λέγοντος ὡς καὶ γεννώμενον ἴδοι τὸν θεὸν καὶ ὕστερον ἅψαιτο
μετ' ὀλίγον παμμεγέθους αὐτοῦ γεγενημένου καὶ τὸ πρόσωπον ἀν-
θρώπῳ ἐοικότος. γραφαί τε ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰκόνες καὶ ξόανα, τὰ
μὲν ἐκ χαλκοῦ, τὰ δ' ἐξ ἀργύρου ᾐκασμένα, καὶ ὄνομά γε τῷ
θεῷ ἐπετέθη· Γλύκων γὰρ ἐκαλεῖτο ἔκ τινος ἐμμέτρου καὶ θείου
προστάγματος· ἀνεφώνησε γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος

εἰμὶ Γλύκων, τρίτον αἷμα Διός, φάος ἀνθρώποισι.

καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, οὗπερ ἕνεκα τὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, καὶ 19
χρᾶν τοῖς δεομένοις καὶ θεσπίζειν, παρ' Ἀμφιλόχου τοῦ ἐν
Κιλικίᾳ τὸ ἐνδόσιμον λαβών — καὶ γὰρ ἐκεῖνος μετὰ τὴν τοῦ
πατρὸς τελευτὴν τοῦ Ἀμφιάρεω καὶ τὸν ἐν Θήβαις ἀφανισμὸν
αὐτοῦ ἐκπεσὼν τῆς οἰκείας ἐς τὴν Κιλικίαν ἀφικόμενος οὐ πο-
νήρως ἀπήλλαξε, προθεσπίζων καὶ αὐτὸς τοῖς Κίλιξι τὰ μέλ-
λοντα καὶ δύ' ὀβολοὺς ἐφ' ἑκάστῳ χρησμῷ λαμβάνων — ἐκεῖθεν
οὖν τὸ ἐνδόσιμον λαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος προλέγει πᾶσι τοῖς
ἀφικομένοις ὡς μαντεύσεται ὁ θεὸς ῥητήν τινα ἡμέραν. ἐκέλευσε

---

1) Democritus van Abdera c. 430 de grondlegger van de theorie der atomen.

2) Epicurus 342—270.

3) Metrodorus van Lampsacus, leerling van Epicurus. Cicero de Fin. II. § 91: „Metrodorus, paene alter Epicurus, beatum esse describit his fere verbis: cum corpus bene constitutum sit et sit exploratum ita futurum."

δὲ ἕκαστον, οὗ δέοιτ' ἂν καὶ ὃ μάλιστα μαθεῖν ἐθέλοι, ἐς
βιβλίον ἐγγράψαντα καταρράψαι τε καὶ κατασημήνασθαι κηρῷ
ἢ πηλῷ ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ· αὐτὸς δὲ λαβὼν τὰ βιβλία καὶ ἐς
τὸ ἄδυτον κατελθών — ἤδη γὰρ ὁ νεὼς ἐγήγερτο καὶ ἡ σκηνὴ
παρεσκεύαστο — καλέσειν ἔμελλε κατὰ τάξιν τοὺς δεδωκότας
ὑπὸ κήρυκι καὶ θεολόγῳ, καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀκούων ἕκαστα τὸ
μὲν βιβλίον ἀποδώσειν σεσημασμένον ὡς εἶχε, τὴν δὲ πρὸς
αὐτὸ ἀπόκρισιν ὑπογεγραμμένην [1]), πρὸς ἔπος ἀμειβομένου τοῦ
20 θεοῦ περὶ ὅτου τις ἔροιτο. ἦν δὲ τὸ μηχάνημα τοῦτο ἀνδρὶ μὲν
οἵῳ σοί, εἰ δὲ μὴ φορτικὸν εἰπεῖν, καὶ οἵῳ ἐμοί, πρόδηλον καὶ
γνῶναι ῥᾴδιον, τοῖς δὲ ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὴν ῥῖνα
τεράστιον καὶ πάνυ ἀπίστῳ ὅμοιον. ἐπινοήσας γὰρ ποικίλας τῶν
σφραγίδων τὰς λύσεις ἀνεγίγνωσκέ τε τὰς ἐρωτήσεις ἑκάστας
καὶ τὰ δοκοῦντα πρὸς αὐτὰς ἀπεκρίνετο, εἶτα κατειλήσας αὖθις
καὶ σημηνάμενος ἀπεδίδου μετὰ πολλοῦ θαύματος τοῖς λαμβά-
νουσι. καὶ πολὺ ἦν παρ' αὐτοῖς τὸ "πόθεν γὰρ οὗτος ἠπίστατο
ἃ ἐγὼ πάνυ ἀσφαλῶς σημηνάμενος αὐτῷ ἔδωκα ὑπὸ σφραγῖσι
δυσμιμήτοις, εἰ μὴ θεός τις ὡς ἀληθῶς ὁ πάντα γιγνώσκων
21 ἦν;" τίνες οὖν αἱ ἐπίνοιαι, ἴσως ἐρήσῃ με. ἄκουε τοίνυν, ὡς
ἔχοις [2]) ἐλέγχειν τὰ τοιαῦτα. ἡ πρώτη μὲν ἐκείνη, ὦ φίλτατε
Κέλσε· βελόνην πυρώσας τὸ ὑπὸ τὴν σφραγῖδα μέρος τοῦ κηροῦ
διατήκων ἐξῄρει καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῇ βελόνῃ αὖθις
ἐπιχλιάνας τὸν κηρόν, τόν τε κάτω ὑπὸ τῷ λίνῳ καὶ τὸν
αὐτὴν τὴν σφραγῖδα ἔχοντα, ῥᾳδίως συνεκόλλα. ἕτερος δὲ τρό-
πος ὁ διὰ τοῦ λεγομένου κολλυρίου· σκευαστὸν δὲ τοῦτό ἐστιν
ἐκ πίττης Βρεττίας καὶ ἀσφάλτου καὶ λίθου τοῦ διαφανοῦς

1) ὑπογεγραμμένην: als antwoord geschreven, 't zij buitenop, 't zij op een los papier.

2) ἔχοις zie p. 1 aanm. 3.

τετριμμένου καὶ κηροῦ καὶ μαστίχης· ἐκ γὰρ τούτων ἁπάντων ἀναπλάσας τὸ κολλύριον καὶ θερμήνας πυρὶ, σιάλῳ τὴν σφραγῖδα προχρίσας, ἐπετίθει καὶ ἀπέματτε τὸν τύπον. εἶτα αὐτίκα ξηροῦ ἐκείνου γενομένου λύσας ῥᾳδίως καὶ ἀναγνοὺς, ἐπιθεὶς κηρὸν [1]) ἀπετύπου ὥσπερ ἐκ λίθου τὴν αὐτὴν σφραγῖδα εὖ μάλα τῷ ἀρχετύπῳ ἐοικυῖαν. τρίτον ἄλλο πρὸς τούτοις ἄκουσον· τιτάνου γὰρ ἐς κόλλαν ἐμβαλὼν ᾗ κολλῶσι τὰ βιβλία, καὶ κηρὸν ἐκ τούτου ποιήσας, ἔτι ὑγρὸν ὄντα ἐπετίθει τῇ σφραγῖδι καὶ ἀφελών — αὐτίκα δὲ ξηρὸν γίγνεται καὶ κέρατος, μᾶλλον δὲ σιδήρου παγιώτερον — τούτῳ δὴ ἐχρῆτο πρὸς τὸν τύπον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τοῦτο ἐπινενοημένα, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον μεμνῆσθαι ἁπάντων, ὡς μὴ ἀπειρόκαλοι εἶναι δοκοίημεν, καὶ μάλιστα σοῦ ἐν οἷς κατὰ μάγων συνέγραψας καλλίστοις τε ἅμα καὶ ὠφελιμωτάτοις συγγράμμασι καὶ δυναμένοις σωφρονίζειν τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἱκανὰ παραθεμένου καὶ πολλῷ τούτων πλείονα. ἔχρα οὖν καὶ ἐθέσπιζε, πολλῇ τῇ συνέσει χρώμενος 22
ἐνταῦθα καὶ τὸ εἰκαστικὸν τῇ ἐπινοίᾳ προσάπτων, τοῖς μὲν λοξὰ καὶ ἀμφίβολα πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἀποκρινόμενος, τοῖς δὲ καὶ πάνυ ἀσαφῆ· χρησμῳδικὸν γὰρ ἐδόκει αὐτῷ καὶ τοῦτο· τοὺς δὲ ἀπέτρεπεν ἢ προὔτρεπεν, ὡς ἂν ἄμεινον ἔδοξεν αὐτῷ εἰκάζοντι, τοῖς δὲ θεραπείας προὔλεγε καὶ διαίτας, εἰδὼς, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔφην, πολλὰ καὶ χρήσιμα φάρμακα. μάλιστα δὲ ηὐδοκίμουν παρ' αὐτῷ αἱ κυτμίδες, ἀκόπου τι ὄνομα πεπλασμένον, ἐκ λίπους αἰγείου συντεθειμένου. τὰς μέντοι ἐλπίδας καὶ προκοπὰς καὶ κλήρων διαδοχὰς εἰσαῦθις ἀεὶ ἀνεβάλλετο, προσ-

---

1) ἐπιθεὶς κηρόν en niet zooals men gewoonlijk leest ἐ. τὸν κηρόν. Immers, daar hij nu het cachet had, verbrak hij eenvoudig het zegel, en na den inhoud gelezen te hebben, deed hij nieuw lak op den brief en stempelde dat.

τιθεὶς ὅτι ἔσται πάντα, ὁπόταν ἐθελήσω ἐγὼ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ προφήτης μου δεηθῇ καὶ εὔξηται ὑπὲρ ὑμῶν. ἐτέτακτο δὲ καὶ μισθὸς ἐφ' ἑκάστῳ χρησμῷ δραχμὴ καὶ δύ' ὀβολώ. μὴ μικρὸν δὲ οἰηθῇς, ὦ ἑταῖρε, μηδ' ὀλίγον γεγενῆσθαι τὸν πόρον τοῦτον, ἀλλ' εἰς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ μυριάδας ἑκάστου ἔτους ἤθροιζεν ἀνὰ[1]) δέκα καὶ πεντεκαίδεκα χρησμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ ἀπληστίας ἀναδιδόντων. λαμβάνων δὲ οὐκ αὐτὸς ἐχρῆτο μόνος οὐδ' ἐς πλοῦτον ἀπεθησαύριζεν, ἀλλὰ πολλοὺς ἤδη περὶ αὐτὸν ἔχων
24 συνεργοὺς καὶ ὑπηρέτας καὶ πευθῆνας καὶ χρησμοποιοὺς καὶ χρησμοφύλακας καὶ ὑπογραφέας καὶ ἐπισφραγιστὰς καὶ ἐξηγητὰς ἅπασιν ἔνεμεν ἑκάστῳ τὸ κατ' ἀξίαν. ἤδη δέ τινας καὶ ἐπὶ τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξέπεμπε, φήμας ἐμποιήσοντας τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ μαντείου καὶ διηγησομένους ὡς προείποι τὰ μέλλοντα καὶ ἀνεύροι δραπέτας καὶ κλέπτας καὶ λῃστὰς ἐξελέγξειε καὶ θησαυροὺς ἀνορύξαι παράσχοι καὶ νοσοῦντας ἰάσαιτο, ἐνίους δὲ καὶ ἤδη ἀποθανόντας ἀναστήσειε. δρόμος οὖν καὶ ὠθισμὸς ἁπανταχόθεν ἐγίγνετο καὶ θυσίαι καὶ ἀναθήματα, καὶ διπλάσια τῷ προφήτῃ καὶ μαθητῇ τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ αὖ καὶ οὗτος ἐξέπεσεν ὁ χρησμός·

Τιέμεναι κέλομαι τὸν ἐμὸν θεράπονθ' ὑποφήτην.
οὐ γάρ μοι κτεάνων μέλεται ἄγαν, ἀλλ' ὑποφήτου.

25 ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν νοῦν ἐχόντων ὥσπερ ἐκ μέθης βαθείας ἀνανήφοντες συνίσταντο ἐπ' αὐτὸν καὶ μάλισθ' οἱ Ἐπικούρου ἑταῖροι — πολλοὶ δ' ἦσαν — καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπεφώρατο ἠρέμα ἤδη πᾶσα ἡ μαγγανεία καὶ συσκευὴ τοῦ δράματος, ἐκφέρει φόβητρόν τι ἐπ' αὐτούς, λέγων ἀθέων ἐμπεπλῆσθαι καὶ Χριστιανῶν τὸν Πόντον, οἳ περὶ αὐτοῦ τολμῶσι τὰ κάκιστα

1) ἀνὰ δέκα Lat. deni.

βλασφημεῖν, οὓς ἐκέλευε λίθοις ἐλαύνειν, εἴ γ' ἐθέλουσιν ἵλεων ἔχειν τὸν θεόν. περὶ δὲ Ἐπικούρου καὶ τοιοῦτόν τινα χρησμὸν ἀπεφθέγξατο· ἐρομένου γάρ τινος τί πράττει ἐν Ἅιδου ὁ Ἐπίκουρος,

Μολυβδίνας (ἔφη) *ἔχων πέδας ἐν βορβόρῳ κάθηται.*

εἶτα θαυμάζεις εἰ ἐπὶ μέγα ἤρθη τὸ χρηστήριον, ὁρῶν τὰς ἐρωτήσεις τῶν προσιόντων συνετὰς καὶ πεπαιδευμένας; ὅλως δὲ ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος αὐτῷ ὁ πόλεμος πρὸς Ἐπίκουρον *ἦν. καὶ μάλα εἰκότως· τίνι γὰρ ἂν ἄλλῳ δικαιότερον προσεπολέμει γόης ἄνθρωπος καὶ τερατείᾳ φίλος, ἀληθείᾳ δὲ ἔχθιστος, ἢ* Ἐπικούρῳ, *ἀνδρὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καθεορακότι καὶ μόνῳ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν εἰδότι; οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν* Πλάτωνα *καὶ* Χρύσιππον[1]) *καὶ* Πυθαγόραν *φίλοι καὶ εἰρήνη βαθεῖα πρὸς ἐκείνους ἦν· ὁ δὲ ἄτεγκτος* Ἐπίκουρος *— οὕτω γὰρ αὐτὸν ὠνόμαζεν — ἔχθιστος δικαίως, πάντα ταῦτα ἐν γέλωτι καὶ παιδιᾷ τιθέμενος. διὸ καὶ τὴν* Ἄμαστριν *ἐμίσει μάλιστα τῶν* Ποντικῶν *πόλεων, ὅτι ἠπίστατο τοὺς περὶ* Λέπιδον *καὶ ἄλλους ὁμοίους αὐτοῖς πολλοὺς ὄντας ἐν τῇ πόλει· οὐδὲ ἐχρησμῴδησε πώποτε* Ἀμαστριανῷ *ἀνδρί· ὁπότε*[2]) *δὲ καὶ ἐτόλμησεν ἀδελφῷ συγκλητικοῦ χρησμῳδῆσαι, καταγέλαστος ἀπήλλαξεν, οὐχ εὑρὼν οὔτ' αὐτὸς πλάσασθαι χρησμὸν δεξιὸν οὔτε τὸν ποιῆσαι πρὸς καιρὸν αὐτῷ δυνησόμενον· μεμφομένῳ γὰρ αὐτῷ στομάχου ὀδύνην προστάξαι βουλόμενος ὕειον πόδα μετὰ μαλάχης ἐσκευασμένον ἐσθίειν οὕτως ἔφη,*

Μάλβακα *χοιρείων ἱερῇ κυμίνευε σιπύδνῳ.*

πολλάκις μὲν οὖν, ὡς προεῖπον, ἔδειξε τὸν δράκοντα τοῖς δεομέ- 26

---

1) Chrysippus beroemd Stoisch wijsgeer (282—209).

2) *ὁπότε* gebruikt Lucianus vaak voor *ὅτε*.

νοις, οὐχ ὅλον, ἀλλὰ τὴν οὐρὰν μάλιστα καὶ τὸ ἄλλο σῶμα προβεβληκώς, τὴν κεφαλὴν δὲ ὑπὸ κόλπου ἀθέατον φυλάττων. ἐθελήσας δὲ καὶ μειζόνως ἐκπλῆξαι τὸ πλῆθος ὑπέσχετο καὶ λαλοῦντα παρέξειν τὸν θεὸν, αὐτὸν ἄνευ ὑποφήτου χρησμῳδοῦντα. εἶτα οὐ χαλεπῶς γεράνων ἀρτηρίας συνάψας καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνης τῆς μεμηχανημένης πρὸς ὁμοιότητα διείρας, ἄλλου τινὸς ἔξωθεν ἐμβοῶντος, ἀπεκρίνετο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις, τῆς φωνῆς διὰ τοῦ ὀθονίνου ἐκείνου Ἀσκληπιοῦ προσπιπτούσης. ἐκαλοῦντο δὲ οἱ χρησμοὶ οὗτοι αὐτόφωνοι, καὶ οὐ πᾶσιν ἐδίδοντο οὐδὲ ἀνέ-
27 *δην, ἀλλὰ τοῖς εὐπαρύφοις καὶ πλουσίοις καὶ μεγαλοδώροις. ὁ γοῦν Σευηριανῷ δοθεὶς ὑπὲρ τῆς εἰς Ἀρμενίαν εἰσόδου τῶν αὐτοφώνων καὶ αὐτὸς ἦν· προτρέπων γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐσβολὴν οὕτως ἔφη,*

> *Πάρθους Ἀρμενίους τε θοῷ ὑπὸ δουρὶ δαμάσσας*
> *νοστήσεις Ῥώμην καὶ Θύμβριδος ἀγλαὸν ὕδωρ,*
> *στέμμα φέρων κροτάφοισι μεμιγμένον ἀκτίνεσσιν.*

εἶτ' ἐπειδὴ πεισθεὶς ὁ ἠλίθιος ἐκεῖνος Κελτὸς εἰσέβαλε καὶ ἀπήλλαξεν αὐτῇ στρατιᾷ ὑπὸ τοῦ Ὀθρυάδου κατακοπεὶς [1]), τοῦτον μὲν τὸν χρησμὸν ἐξαιρεῖ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων, ἐντίθησι δὲ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ·

> *Μὴ σύ γ' ἐπ' Ἀρμηνίους ἐλάαν στρατὸν οὐ γὰρ ἄμεινον,*
> *μή σοι θηλυχίτων τις ἀνὴρ τόξου ἄπο λυγρὸν*
> *πότμον ἐπιπροϊεὶς παύσῃ βιότοιο φάους τε.*

28 *καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο σοφώτατον ἐπενόησε, τοὺς μεταχρονίους χρησμοὺς ἐπὶ θεραπείᾳ τῶν κακῶς προτεθεσπισμένων καὶ ἀποτετευγμένων· πολλάκις γὰρ πρὸ μὲν τῆς τελευτῆς τοῖς νοσοῦσιν*

---

1) Deze nederlaag van Severianus valt in het jaar 161. vgl. de Hist. Cscr. § 21, waar de Armenische veldheer niet Othryades maar Osroes genoemd wordt.

ὑγίειαν ἐπηγγέλλετο, ἀποθανόντων δὲ χρησμὸς ἄλλος ἕτοιμος
ἦν παλινῳδῶν,

> Μηκέτι δίζησθαι νούσοιο λυγρῆς ἐπαρωγήν·
> πότμος γὰρ προφανής, οὐδ' ἐκφυγέειν δυνατόν σοι.

εἰδὼς δὲ τοὺς ἐν Κλάρῳ καὶ Διδύμοις [1]) καὶ Μαλλῷ [2]) καὶ αὐ- 29
τοὺς εὐδοκιμοῦντας ἐπὶ τῇ ὁμοίᾳ μαντικῇ ταύτῃ φίλους αὐτοὺς
ἐποιεῖτο, πολλοὺς τῶν προσιόντων πέμπων ἐπ' αὐτοὺς λέγων,

> Ἐς Κλάρον ἵεσο νῦν, τοὐμοῦ πατρὸς [3]) ὡς ὄπ' ἀκούσῃς·

καὶ πάλιν,

> Βραγχιδέων ἀδύτοισι πελάζεο καὶ κλύε χρησμῶν·

καὶ αὖθις,

> Ἐς Μαλλὸν χώρει θεσπίσματά τ' Ἀμφιλόχοιο.

ταῦτα μὲν ἐντὸς τῶν ὅρων μέχρι τῆς Ἰωνίας καὶ Κιλικίας καὶ 30
Παφλαγονίας καὶ Γαλατίας· ὡς δὲ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν διεφοί-
τησε τοῦ μαντείου τὸ κλέος καὶ ἐς τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐνέπεσεν, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἄλλος πρὸ ἄλλου ἠπείγετο, οἱ μὲν αὐτοὶ ἰόντες, οἱ δὲ πέμποντες, καὶ μάλιστα οἱ δυνατώτατοι καὶ μέγιστον ἀξίωμα ἐν τῇ πόλει ἔχοντες, ὧν πρῶτος καὶ κορυφαιότατος ἐγένετο Ῥουτιλιανός, ἀνὴρ τὰ μὲν ἄλλα καλὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ ἐν πολλαῖς τάξεσι Ῥωμαϊκαῖς ἐξητασμένος, τὰ δὲ περὶ τοὺς θεοὺς πάνυ νοσῶν καὶ ἀλλόκοτα περὶ αὐτῶν πεπιστευκὼς καὶ εἰ μόνον ἀληλιμμένον που λίθον ἢ ἐστεφανωμένον θεάσαιτο, προσπίπτων

---

1) Δίδυμοι hetzelfde orakel als Βραγχίδαι.

2) Μαλλός het orakel van Amphilochus.

3) Πᾰτρός een fout tegen de Homerische prosodie. Immers het eenige vers bij Homerus, waar πᾰτρός staat Z 479

> καί ποτέ τις ϝείπῃσι πατρός γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων

moet gelezen worden:

> καί ποτέ τις ϝείποι πατρός γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων.

εὐθὺς καὶ προσκυνῶν καὶ ἐπὶ πολὺ παρεστὼς καὶ εὐχόμενος καὶ
τἀγαθὰ παρ' αὐτοῦ αἰτῶν. οὗτος τοίνυν ἀκούσας τὰ περὶ τοῦ
χρηστηρίου μικροῦ μὲν ἐδέησεν ἀφεὶς τὴν ἐγκεχειρισμένην τάξιν
ἐς τὸ τοῦ Ἀβώνου τεῖχος ἀναπτῆναι. ἔπεμπε δ' οὖν ἄλλους ἐπ'
ἄλλοις· οἱ δὲ πεμπόμενοι ἰδιῶταί τινες οἰκέται ῥᾳδίως ἐξαπατη-
θέντες ἐπανῄεσαν τὰ μὲν ἰδόντες, τὰ δὲ ὡς ἰδόντες καὶ ὡς
ἀκούσαντες διηγούμενοι καὶ προσεπιμετροῦντες ἔτι πλείω τούτων,
ὡς ἐντιμότεροι εἶεν παρὰ τῷ δεσπότῃ. ἐξέκαον οὖν τὸν ἄθλιον
31 γέροντα καὶ ἐς μανίαν ἐρρωμένην ἐνέβαλλον. ὁ δὲ ὡς ἂν τοῖς
πλείστοις καὶ δυνατωτάτοις φίλος ὢν περιῄει τὰ μὲν διηγούμε-
νος ὡς ἀκούσειε παρὰ τῶν πεμφθέντων, τὰ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ
προστιθείς. ἐνέπλησε δ' οὖν τὴν πόλιν καὶ διεσάλευσεν οὗτος καὶ
τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοὺς πλείστους διεθορύβησεν, οἳ αὐτίκα καὶ
αὐτοὶ ἠπείγοντο ἀκοῦσαί τι τῶν καθ' αὐτούς. ὁ δὲ τοὺς ἀφι-
κνουμένους πάνυ φιλοφρόνως ὑποδεχόμενος ξενίοις τε καὶ ταῖς
ἄλλαις δωρεαῖς πολυτελέσιν εὔνους ἐργαζόμενος αὑτῷ ἀπέπεμπεν
οὐκ ἀπαγγελοῦντας μόνον τὰς ἐρωτήσεις, ἀλλὰ καὶ ὑμνήσοντας
32 τὸν θεὸν καὶ τεράστια ὑπὲρ τοῦ μαντείου καὶ αὐτοῦ ψευσομένους.
ἀλλὰ καὶ μηχανᾶταί τι ὁ τρισκατάρατος οὐκ ἄσοφον οὐδὲ τοῦ
προστυχόντος [1]) λῃστοῦ ἄξιον· λύων γὰρ τὰ πεπεμμένα βιβλία
καὶ ἀναγιγνώσκων, εἴ τι εὕροι ἐπισφαλὲς καὶ παρακεκινδυνευμέ-
νον ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι, κατεῖχεν αὐτὸς καὶ οὐκ ἀπέπεμπεν, ὡς
ὑποχειρίους καὶ μονονουχὶ δούλους διὰ τὸ δέος ἔχοι τοὺς πεπομ-
φότας, μεμνημένους οἷα ἦν ἃ ἤροντο. συνίης [2]) δὲ οἵας εἰκὸς

---

1) ὁ προστυχών in 't Attisch meer ὁ τυχών de eerste de beste.

2) συνίης. Zij die in den keizerstijd naar omwenteling streefden, of zelf keizer wilden worden „inquirebant in annos principis". Dat het ook onder Marcus Aurelius niet ontbrak aan oproerlingen, leeren wij uit het voorbeeld van Avidius Cassius, die zich in het Oosten als keizer opwierp. Zeer lezenswaard is de levens-

τοὺς πλουσίους καὶ μέγα δυναμένους τὰς πύστεις πυνθάνεσθαι. ἐλάμβανεν οὖν πολλὰ παρ' ἐκείνων εἰδότων ὅτι ἐντὸς αὐτοὺς ἔχοι
τῶν ἀρκύων. βούλομαι δέ σοι καὶ τῶν Ῥουτιλιανῷ δοθέντων 33
χρησμῶν ἐνίους εἰπεῖν· πυνθανομένῳ γὰρ αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐκ προτέρας γυναικός, παιδείας ὥραν ἔχοντος, ὅντινα προστήσηται τὸν διδάσκαλον τῶν μαθημάτων αὐτοῦ, ἔφη,

Πυθαγόρην πολέμων τε διάκτορον ἐσθλὸν ἀοιδόν.

εἶτα μετ' ὀλίγας ἡμέρας τοῦ παιδὸς ἀποθανόντος ὁ μὲν ἠπόρει καὶ οὐδὲν εἶχε λέγειν πρὸς τοὺς αἰτιωμένους, παρὰ πόδας οὕτως ἐληλεγμένου τοῦ χρησμοῦ, ὁ δὲ Ῥουτιλιανὸς αὐτὸς φθάσας ὁ βέλτιστος ἀπελογεῖτο ὑπὲρ τοῦ μαντείου, λέγων τοῦτο αὐτὸ προδεδηλωκέναι τὸν θεὸν καὶ δι' αὐτὸ ζῶντα μὲν μηδένα κελεῦσαι διδάσκαλον ἑλέσθαι αὐτῷ, Πυθαγόραν δὲ καὶ Ὅμηρον πάλαι τεθνεῶτας, οἷς εἰκὸς τὸ μειράκιον ἐν Ἅιδου νῦν συνεῖναι. τί τοίνυν μέμφεσθαι ἄξιον Ἀλεξάνδρῳ εἰ τοιούτοις ἀνθρωπίσκοις ἐνδιατρίβειν [1]) ἠξίου; αὖθις δὲ πυθομένῳ αὐτῷ τὴν τίνος ψυχὴν αὐ- 34
τὸς διεδέξατο, ἔφη,

Πρῶτον Πηλείδης ἐγένου, μετὰ ταῦτα Μένανδρος,
εἶθ' ὃς νῦν φαίνῃ· μετὰ δ' ἔσσεαι ἠλιὰς ἀκτίς,
ζήσεις δ' ὀγδώκοντ' ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν λυκάβαντας.

ὁ δ' ἑβδομηκοντούτης ἀπέθανε μελαγχολήσας οὐ περιμείνας τὴν τοῦ θεοῦ ὑπόσχεσιν. καὶ οὗτος ὁ χρησμὸς τῶν αὐτοφώνων ἦν. 35
ἐρομένῳ δὲ αὐτῷ ποτε καὶ περὶ γάμου ῥητῶς ἔφη,

Γῆμον Ἀλεξάνδρου τε Σεληναίης τε θύγατρα.

---

beschrijving van dezen Cassius door Vulcatius Gallicanus in de Scriptores Historiae Augustae.

1) ἐνδιατρίβειν voor den gek houden. Adv. Ind. 26: κωλύει γὰρ οὐδὲν κἀμέ σοι ἐνδιατρίβειν ἐπειδὴ χαίρεις ἐξαπατώμενος. Plut. Per. 4: παρέσχε τοῖς κωμικοῖς διατριβήν, hij verschafte aan de komediedichters stof tot bespotting.

διεδεδώκει δὲ πάλαι λόγον ὡς τῆς θυγατρὸς, ἣν εἶχεν, ἐκ Σελήνης αὐτῷ γενομένης· τὴν γὰρ Σελήνην ἔρωτι ἁλῶναι αὐτοῦ καθεύδοντά ποτε ἰδοῦσαν, ὅπερ αὐτῇ ἔθος, κοιμωμένων ἐρᾶν τῶν καλῶν. ὁ δ' οὐδὲν μελλήσας ὁ συνετώτατος Ῥουτιλιανὸς ἔπεμπεν εὐθὺς ἐπὶ τὴν κόρην καὶ τοὺς γάμους συνετέλει ἑξηκοντούτης νυμφίος καὶ συνῆν, τὴν πενθερὰν Σελήνην ἑκατόμβαις ὅλαις ἱλασκόμενος καὶ τῶν ἐπουρανίων εἷς καὶ αὐτὸς οἰόμενος γεγονέναι.
36 ὁ δ' ὡς ἅπαξ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πραγμάτων ἐλάβετο, μείζω ἀεὶ προσεπενόει καὶ πάντοσε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἔπεμπε χρησμολόγους ταῖς πόλεσι προλέγων λοιμοὺς καὶ πυρκαϊὰς φυλάττεσθαι καὶ σεισμοὺς, καὶ ἀσφαλῶς βοηθήσειν, ὡς μὴ γένοιτό τι τούτων, αὐτὸς ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς. ἕνα δέ τινα χρησμὸν, αὐτόφωνον καὶ αὐτὸν, εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη ἐν τῷ λοιμῷ διεπέμψατο. ἦν δὲ τὸ ἔπος ἓν,

Φοῖβος ἀκερσεκόμης λοιμοῦ νεφέλην ἀπερύκει.

καὶ τοῦτο ἦν ἰδεῖν τὸ ἔπος πανταχοῦ ἐπὶ τῶν πυλώνων γεγραμμένον ὡς τοῦ λοιμοῦ ἀλεξιφάρμακον. τὸ δ' ἐς τοὐναντίον τοῖς πλείστοις περιεχώρει [1]). κατὰ γάρ τινα τύχην αὗται μάλιστα αἱ οἰκίαι ἐκενώθησαν αἷς τὸ ἔπος ἐπεγέγραπτο. καὶ μή με νομίσῃς τοῦτο λέγειν, ὅτι διὰ τὸ ἔπος ἀπώλλυντο, ἀλλὰ τύχῃ τινὶ οὕτω ἐγένετο. τάχα δὲ καὶ οἱ πολλοὶ θαρροῦντες τῷ στίχῳ ἠμέλουν καὶ ῥαθυμότερον διῃτῶντο οὐδὲν τῷ χρησμῷ πρὸς τὴν νόσον συντελοῦντες, ὡς ἂν ἔχοντες [2]) προμαχομένας αὐτῶν τὰς συλλαβὰς
37 καὶ τὸν ἀκερσεκόμην Φοῖβον ἀποτοξεύοντα τὸν λοιμόν. πευθῆνας μέντοι ἐν αὐτῇ Ῥώμῃ κατεστήσατο πάνυ πολλοὺς τῶν συνωμο-

---

1) περιχωρεῖ het loopt zoo of zoo af, προχωρεῖ het gelukt, ἐγχωρεῖ het is mogelijk.

2) ὡς ἂν ἔχοντες Lat. quippe qui haberent. Zie de aant. bij § 8.

τῶν, οἳ τὰς ἑκάστου γνώμας διήγγελλον αὐτῷ καὶ τὰς ἐρωτή-
σεις προεμήνυον καὶ ὧν μάλιστα ἐφίενται, ὡς ἕτοιμον αὐτὸν
πρὸς τὰς ἀποκρίσεις καὶ πρὶν ἥκειν τοὺς πεμπομένους καταλαμ-
βάνεσθαι.[1]) καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ταῦτα προσεμη- 38
χανᾶτο· τελετήν τε γάρ τινα συνίσταται καὶ δᾳδουχίας καὶ
ἱεροφαντίας, τριῶν ἑξῆς ἀεὶ τελουμένων ἡμερῶν. καὶ ἐν μὲν τῇ
πρώτῃ πρόρρησις[2]) ἦν ὥσπερ Ἀθήνησι τοιαύτη· „εἴ τις ἄθεος
ἢ Χριστιανὸς ἢ Ἐπικούρειος ἥκει κατάσκοπος τῶν ὀργίων, φευ-
γέτω· οἱ δὲ πιστεύοντες τῷ θεῷ τελείσθωσαν τύχῃ τῇ ἀγαθῇ."
εἶτ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐξέλασις ἐγίγνετο· καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο λέγων
„ἔξω Χριστιανούς," τὸ δὲ πλῆθος ἅπαν ἐπεφθέγγετο „ἔξω Ἐπι-
κουρείους." εἶτα Λητοῦς ἐγίγνετο λοχεία καὶ Ἀπόλλωνος γοναὶ
καὶ Κορωνίδος γάμος καὶ Ἀσκληπιὸς ἐτίκτετο. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ
Γλύκωνος ἐπιφάνεια καὶ γέννησις τοῦ θεοῦ, τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ Ποδα-
λειρίου ἦν καὶ τῆς μητρὸς Ἀλεξάνδρου γάμος· Δᾳδὶς δὲ ἐκαλεῖτο καὶ 39
δᾷδες δὲ ἐκάοντο. καὶ τελευταῖον Σελήνης καὶ Ἀλεξάνδρου ἔρως
καὶ τικτομένη τοῦ Ῥουτιλιανοῦ ἡ γυνή. ἐδᾳδούχει δὲ καὶ ἱερο-
φάντει ὁ Ἐνδυμίων Ἀλέξανδρος. καὶ ὁ μὲν καθεύδων δῆθεν
κατέκειτο ἐν τῷ μέσῳ, κατῄει δὲ ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ὡς
ἐξ οὐρανοῦ ἀντὶ τῆς Σελήνης Ῥουτιλία τις ὡραιοτάτη τῶν Καί-
σαρος οἰκονόμων[3]) τινὸς γυνή, ἐρῶσα ὡς ἀληθῶς τοῦ Ἀλεξάνδρου
καὶ ἀντερωμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ ὀλέθρου ἐκείνου
ἀνδρὸς φιλήματά τε ἐγίγνετο ἐν τῷ μέσῳ καὶ περιπλοκαί· εἰ
δὲ μὴ πολλαὶ ἦσαν αἱ δᾷδες, τάχ' ἄν τι καὶ τῶν ὑπὸ κόλπου
ἐπράττετο. μετὰ μικρὸν δὲ πάλιν εἰσῄει ἱεροφαντικῶς ἐσκευασ-

---

1) καταλαμβάνεσθαι?
2) Een aardige parodie op zulk een πρόρρησις vindt men Ar. Ranae 354 sqq.
3) Met οἰκονόμος van den keizer wordt een procurator bedoeld.

μένος ἐν πολλῇ τῇ σιωπῇ, καὶ αὐτὸς μὲν ἔλεγε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, „ἰὴ Γλύκων·" ἐπεφθέγγοντο δὲ αὐτῷ ἐπακολουθοῦντες
40 Εὐμολπίδαι δῆθεν καὶ Κήρυκές [1] τινες Παφλαγόνες καρβατίνας ὑποδεδεμένοι, πολλὴν τὴν σκοροδάλμην ἐρυγγάνοντες, „ἰὴ Ἀλέξανδρε." πολλάκις δ' ἐπὶ ταῖς δᾳδουχίαις καὶ τοῖς μυστικοῖς σκιρτήμασι γυμνωθεὶς ὁ μηρὸς αὐτοῦ ἐξεπίτηδες χρυσοῦς διεφάνη, δέρματος ὡς τὸ εἰκὸς ἐπιχρύσου περιτεθέντος καὶ πρὸς τὴν αὐγὴν τῶν λαμπάδων ἀποστίλβοντος. ὥστε καὶ γενομένης ποτὲ ζητήσεως τισὶ τῶν μωροσόφων ὑπὲρ αὐτοῦ, εἴτε Πυθαγόρου τὴν ψυχὴν ἔχοι εἴτε ἄλλην ὁμοίαν αὐτῷ, καὶ τὴν ζήτησιν ταύτην αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐπανενεγκόντων, ὁ βασιλεὺς Γλύκων χρησμῷ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν,

Πυθαγόρου ψυχὴ ποτὲ μὲν φθίνει, ἄλλοτε δ' αὔξει·
ἡ δὲ προφητείη δίης φρενός ἐστιν ἀπορρώξ.
καί μιν ἔπεμψε πατὴρ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπαρωγόν·
καὶ πάλιν ἐς Διὸς εἶσι Διὸς βληθεῖσα κεραυνῷ.

41 προλέγων δὲ πᾶσιν ἀπέχεσθαι παιδίου συνουσίας, ὡς ἀσεβὲς ὄν, αὐτὸς τοιόνδε τι ὁ γεννάδας ἐτεχνήσατο· ταῖς γὰρ πόλεσι ταῖς Ποντικαῖς καὶ ταῖς Παφλαγονικαῖς ἐπήγγελλε θεηκόλους πέμπειν ἐς τριετίαν ὑμνήσοντας παρ' αὐτῷ τὸν θεόν· καὶ ἔδει δοκιμασθέντας καὶ προκριθέντας τοὺς εὐγενεστάτους καὶ ὡραιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας πεμφθῆναι, οὓς ἐγκλεισάμενος ὥσπερ ἀργυρωνήτοις ἐχρήσατο καὶ συγκαθεύδων καὶ πάντα τρόπον ἐμπαροινῶν. καὶ νόμον δὲ ἐπεποίητο, ὑπὲρ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη μηδένα τῷ αὐτοῦ στόματι δεξιοῦσθαι μηδὲ φιλήματι ἀσπάζεσθαι,

---

1) Het oppertoezicht over de mysterien had de ἄρχων βασιλεύς: hem stonden vier ἐπιμεληταί ter zijde, twee uit de geheele burgerij, twee uit de Eleusinische geslachten der Eumolpidae en Ceryces.

ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις προτείνων τὴν χεῖρα κύσαι μόνους τοὺς ὡραίους κατεφίλει, καὶ ἐκαλοῦντο οὗτοι οἱ ἐντὸς τοῦ φιλήματος. τοιαῦτα 42
ἐντρυφῶν τοῖς ἀνοήτοις διετέλει, γυναῖκάς τε ἀνέδην διαφθείρων καὶ παισὶ συνών. καὶ ἦν μέγα καὶ εὐκτὸν ἑκάστῳ, εἴ τινος γυναικὶ προσβλέψειεν· εἰ δὲ καὶ φιλήματος ἀξιώσειεν, ἀθρόαν τὴν ἀγαθὴν τύχην ᾤετο ἕκαστος ἐς τὴν οἰκίαν αὐτῷ ἐσρυήσεσθαι· πολλαὶ δὲ καὶ ηὔχουν τετοκέναι παρ' αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄνδρες ἐπεμαρτύρουν ὅτι ἀληθῆ λέγουσιν. ἐθέλω δέ σοι καὶ διάλογον 43
διηγήσασθαι τοῦ Γλύκωνος καὶ σακερδῶτός τινος, Τιανοῦ ἀνθρώπου, ὁποίου τινὸς τὴν σύνεσιν, εἴσῃ ἀπὸ τῶν ἐρωτήσεων. ἀνέγνων δὲ αὐτὸν χρυσοῖς γράμμασι γεγραμμένον ἐν Τίῳ [1]) ἐν τῇ τοῦ σακερδῶτος οἰκίᾳ. „εἰπὲ γάρ μοι," ἔφη, „ὦ δέσποτα Γλύκων, τίς εἶ;" „ἐγὼ," ἦ δ' ὅς, „Ἀσκληπιὸς νέος." „ἄλλος παρ' ἐκεῖνον τὸν πρότερον, ἢ πῶς λέγεις;" „οὐ θέμις ἀκοῦσαί σε τοῦτό γε." „πόσα δὲ ἡμῖν ἔτη παραμενεῖς χρησμῳδῶν;" „τρίτον πρὸς τοῖς χιλίοις." „εἶτα ποῖ μεταστήσῃ;" „ἐς Βάκτρα καὶ τὴν ἐκεῖ γῆν· δεῖ γὰρ ἀπολαῦσαι καὶ τοὺς βαρβάρους τῆς ἐπιδημίας [2]) τῆς ἐμῆς." „τὰ δ' ἄλλα χρηστήρια, τὸ ἐν Διδύμοις καὶ τὸ ἐν Κλάρῳ καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς, ἔτι σου τὸν προπάτορα ἔχει τὸν Ἀπόλλω, ἢ ψευδεῖς εἰσιν οἱ νῦν ἐκπίπτοντες ἐκεῖ χρησμοί;" „μηδὲ τοῦτ' ἐθελήσῃς εἰδέναι· οὐ γὰρ θέμις." „ἐγὼ δὲ τίς ἔσομαι μετὰ τὸν νῦν βίον;" „κάμηλος, εἶτα ἵππος, εἶτ' ἀνὴρ σοφὸς καὶ προφήτης οὐ μείων Ἀλεξάνδρου."

Τοιαῦτα μὲν ὁ Γλύκων τῷ σακερδῶτι διελέχθη. ἐπὶ τέλει δὲ χρησμὸν ἔμμετρον ἐφθέγξατο εἰδὼς αὐτὸν Λεπίδῳ ἑταῖρον ὄντα,

---

1) Tius aan den Pontus, in dat gedeelte van Bithynië, dat door de Mariandyni bewoond werd.

2) ἐπιδημίας zie bij § 5 de plaats uit Eunapius.

Μὴ πείθου Λεπίδῳ, ἐπεί οἱ λυγρὸς οἶτος ὀπηδεῖ.

πάνυ γὰρ ἐδεδίει τὸν Ἐπίκουρον, ὡς προεῖπον, ὥς τινα ἀντίτε-
44 χνον καὶ ἀντισοφιστὴν τῆς μαγγανείας αὐτοῦ. ἕνα γοῦν τινα
τῶν Ἐπικουρείων τολμήσαντα καὶ διελέγχειν αὐτὸν ἐπὶ πολλῶν
τῶν παρόντων ἐς κίνδυνον οὐ μικρὸν κατέστησεν· ὁ μὲν γὰρ
προσελθὼν ἔλεγε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, „σὺ μέν, ὦ Ἀλέξανδρε,
τὸν δεῖνα Παφλαγόνα προσαγαγεῖν οἰκέτας αὐτοῦ τῷ ἡγουμένῳ
τῆς Γαλατίας τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀνέπεισας ὡς ἀπεκτονότας τὸν
υἱὸν αὐτοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παιδευόμενον, ὁ δὲ νεανίσκος καὶ ζῇ
καὶ ἐπανελήλυθε ζῶν μετὰ τὴν τῶν οἰκετῶν ἀπώλειαν θηρίοις
ὑπὸ σοῦ παραδοθέντων." τοιοῦτο δέ τι ἐγεγένητο·[1]) ἀναπλεύσας
ὁ νεανίσκος εἰς Αἴγυπτον ἄχρι τοῦ Κλύσματος πλοίου ἀναγομέ-
νου ἐπείσθη καὶ αὐτὸς εἰς Ἰνδίαν πλεῦσαι, κἀπειδήπερ ἐβρά-
δυνεν, οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι οἰκέται αὐτοῦ, οἰηθέντες ἢ ἐν τῷ
Νείλῳ πλέοντα διεφθάρθαι τὸν νεανίσκον ἢ καὶ ὑπὸ λῃστῶν —
πολλοὶ γὰρ ἦσαν τότε — ἀνῃρῆσθαι, ἐπανῆλθον ἀπαγγέλλοντες
αὐτοῦ τὸν ἀφανισμόν. εἶτα ὁ χρησμὸς καὶ ἡ καταδίκη, μεθ'
45 ἣν ἐπέστη ὁ διηγούμενος τὴν ἀποδημίαν.[2]) ὁ δὲ Ἀλέξανδρος
ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ ἐλέγχῳ μὴ φέρων τοῦ ὀνείδους τὴν ἀλή-
θειαν ἐκέλευε τοὺς παρόντας λίθοις βάλλειν αὐτὸν ἢ καὶ αὐτοὺς
ἐναγεῖς ἔσεσθαι καὶ Ἐπικουρείους κληθήσεσθαι. τῶν δὲ βάλλειν
ἀρξαμένων Δημόστρατός τις ἐπιδημῶν τοῦ Πόντου πρῶτος περι-
χυθεὶς ἐρρύσατο[3]) τοῦ θανάτου τὸν ἄνθρωπον μικροῦ δεῖν κα-
ταλευσθέντα, πάνυ δικαίως· τί γὰρ ἔδει μόνον φρονεῖν ἐν τοσού-

---

1) Zooals uit het plusquamperf. *ἐγεγένητο*, en later uit: *πολλοὶ γὰρ ἦσαν τότε* blijkt, neemt Lucianus na *παραδοθέντων* zelf het verhaal over.

2) *ὁ διηγούμενος τὴν ἀποδημίαν* is de Epicureër zelf, die Alexander ontmaskert.

3) Het poetische *ῥύεσθαι* wordt in later Grieksch prosa gebruikt als *σώζειν*; zoo in het Gebed des Heeren: *ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ*.

τοις μεμηνόσι καὶ παραπολαῦσαι τῆς Παφλαγόνων μωρίας; καὶ
τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον τοιαῦτα· εἰ δέ τινι προσκαλουμένῳ κατὰ 46
τάξιν τῶν χρησμῶν — πρὸ μιᾶς [1]) δὲ τοῦτο τοῦ θεσπίζειν ἐγί-
γνετο — ἐρομένου τοῦ κήρυκος εἰ θεσπίζει τῷδε ἀνεῖπεν ἔνδοθεν
„ἐς κόρακας," οὐκέτι τὸν τοιοῦτον οὔτε στέγῃ τις ἐδέχετο οὔτε
πυρὸς ἢ ὕδατος ἐκοινώνει, ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς [2]) ἐλαύνεσθαι
ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄθεον καὶ Ἐπικούρειον, ἥπερ ἦν ἡ μεγίστη λοι-
δορία. ἓν γοῦν καὶ γελοιότατον ἐποίησεν ὁ Ἀλέξανδρος· εὑρὼν 47
γὰρ τὰς Ἐπικούρου κυρίας δόξας, [3]) τὸ κάλλιστον, ὡς οἶσθα,
τῶν βιβλίων καὶ κεφαλαιώδη περιέχον τῆς τἀνδρὸς σοφίας τὰ
δόγματα, κομίσας ἐς τὴν ἀγορὰν μέσην ἔκαυσεν ἐπὶ ξύλων συ-
κίνων ὡς δῆθεν αὐτὸν καταφλέγων καὶ τὴν σποδὸν ἐς τὴν θά-
λατταν ἐξέβαλεν, ἔτι καὶ χρησμὸν ἐπιφθεγξάμενος,

Πυρπολέειν κέλομαι δόξας ἀλαοῖο γέροντος·

οὐδ' εἰδὼς ὁ κατάρατος ὅσων ἀγαθῶν τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τοῖς ἐν-
τυγχάνουσιν αἴτιον γίγνεται καὶ ὅσην αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν
καὶ ἐλευθερίαν ἐνεργάζεται, δειμάτων μὲν καὶ φασμάτων καὶ
τεράτων ἀπαλλάττον καὶ ἐλπίδων ματαίων καὶ περιττῶν ἐπιθυ-
μιῶν, νοῦν δὲ καὶ ἀλήθειαν ἐντιθὲν καὶ καθαῖρον ὡς ἀληθῶς
τὰς γνώμας οὐχὶ δᾳδὶ καὶ σκίλλῃ καὶ ταῖς τοιαύταις φλυαρίαις,
ἀλλὰ λόγῳ ὀρθῷ καὶ ἀληθείᾳ καὶ παρρησίᾳ. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 48
ἕν τι καὶ μέγιστον τόλμημα τοῦ μιαροῦ ἀνδρὸς ἄκουσον· ἔχων

---

1) πρὸς μιᾶς τοῦ θεσπίζειν vgl. de morte Per. 1: οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν τοῦ τολμήματος.

2) γῆν πρὸ γῆς. Arist. Ach. 234 sq.

ἀλλὰ δεῖ ζητεῖν τὸν ἄνδρα καὶ βλέπειν βαλληνάδε
καὶ διώκειν γῆν πρὸ γῆς ἕως ἂν εὑρεθῇ ποτέ.

3) De κύριαι δόξαι van Epicurus zijn nog te vinden in het leven van Epicurus, door Diogenes Laërtius beschreven.

γὰρ οὐ μικρὰν ἐπὶ τὰ βασίλεια καὶ τὴν αὐλὴν τὸν Ῥουτιλιανὸν εὐδοκιμοῦντα πάροδον,[1]) διαπέμπεται χρησμὸν τοῦ ἐν Γερμανίᾳ πολέμου ἀκμάζοντος, ὅτε ὁ θεὸς Μάρκος ἤδη τοῖς Μαρκομάνοις καὶ Κουάδοις συνεπλέκετο.[2]) ἠξίου δὲ ὁ χρησμὸς δύο λέοντας ἐμβληθῆναι[3]) ζῶντας ἐς τὸν Ἴστρον μετὰ πολλῶν ἀρωμάτων καὶ θυσιῶν μεγαλοπρεπῶν. ἄμεινον δὲ αὐτὸν εἰπεῖν τὸν χρησμόν·

Ἐς δίνας Ἴστροιο διιπετέος ποταμοῖο
ἐσβαλέειν κέλομαι δοιοὺς Κυβέλης θεράποντας,
θῆρας ὀρειτρεφέας, καὶ ὅσα τρέφει Ἰνδικὸς ἀὴρ
ἄνθεα καὶ βοτάνας εὐώδεας· αὐτίκα δ' ἔσται
νίκη καὶ μέγα κῦδος ἅμ' εἰρήνῃ ἐρατεινῇ.

γενομένων δὲ τούτων ὡς προσέταξε, τοὺς μὲν λέοντας διανηξαμένους ἐς τὴν πολεμίαν οἱ βάρβαροι ξύλοις κατειργάσαντο ὥς τινας κύνας ἢ λύκους ξενικούς· αὐτίκα δὲ τὸ μέγιστον τραῦμα τοῖς ἡμετέροις ἐγένετο δισμυρίων που σχεδὸν ἀθρόων ἀπολομένων. εἶτ' ἐπηκολούθησε τὰ περὶ Ἀκυληΐαν γενόμενα καὶ ἡ παρὰ μικρὸν ἐκείνης τῆς πόλεως ἅλωσις. ὁ δὲ πρὸς τὸ ἀποβεβηκὸς τὴν Δελφικὴν ἐκείνην ἀπολογίαν ψυχρῶς παρῆγε, νίκην μὲν γὰρ προειπεῖν τὸν θεόν, μὴ μέντοι δηλῶσαι Ῥωμαίων ἢ τῶν πολεμίων.
49 ἤδη δὲ πολλῶν ἐπὶ πολλοῖς ἐπεσρεόντων καὶ τῆς πόλεως αὐτῷ θλιβομένης ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἀφικνου-

---

1) τὸν Ῥουτιλιανὸν πάροδον ἔχων: hij bezat in Rutilianus een toegang tot het hof.

2) De oorlog der Marcomannen valt in het jaar 171. De angst, die bij 't begin van den oorlog te Rome heerschte, vermeerderd door het woeden van de pest (zie Al. § 36) vindt men beschreven bij Julius Capitolinus in het leven van Marcus Aurelius (Scriptores Hist. Aug.). Ook overigens vindt men in die levensbeschrijving veel merkwaardigs ter vergelijking met Lucianus.

3) ἠξίου ἐμβληθῆναι Lat. jussit injici. In 't Grieksch zou men eer het activum ἐμβαλεῖν verwachten.

*μένων καὶ τὰ ἐπιτήδεια διαρκῆ μὴ ἐχούσης, ἐπινοεῖ τοὺς νυκ-
τερινοὺς καλουμένους χρησμούς. λαμβάνων γὰρ τὰ βιβλία ἐπε-
κοιμᾶτο, ὡς ἔφασκεν, αὐτοῖς καὶ ὡς ὄναρ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀκούων
ἀπεκρίνετο, οὐ μέντοι σαφεῖς τοὺς πολλούς, ἀλλ' ἀμφιβόλους
καὶ τεταραγμένους καὶ μάλιστα εἴ ποτε θεάσαιτο περιεργότερον
τὸ βιβλίον κατεσφραγισμένον. οὐ γὰρ παρακινδυνεύων*[1]) *τὸ ἐπελ-
θὸν ἄλλως ὑπέγραφε,*[2]) *χρησμοῖς πρέπειν καὶ τὸ τοιοῦτον
οἰόμενος. καὶ ἦσάν τινες ἐξηγηταὶ ἐπὶ τούτῳ καθήμενοι καὶ
μισθοὺς οὐκ ὀλίγους ἐκλέγοντες παρὰ τῶν τοὺς τοιούτους χρησ-
μοὺς λαμβανόντων ἐπὶ τῇ ἐξηγήσει καὶ διαλύσει αὐτῶν. καὶ
τοῦτο αὐτῶν τὸ ἔργον ὑπόμισθον*[3]) *ἦν· ἐτέλουν γὰρ οἱ ἐξηγηταὶ* 50
*τῷ Ἀλεξάνδρῳ τάλαντον Ἀττικὸν ἑκάτερος. ἐνίοτε δὲ μήτε ἐρο-
μένου τινὸς μήτε πεμφθέντος, ἀλλ' οὐδ' ὅλως ὄντος, ἐχρησμῴδει
πρὸς ἔκπληξιν τῶν ἀνοήτων, οἷον καὶ τοῦτο·*

> *Δίζεαι ὅστις σὴν ἄλοχον μάλα πάγχυ λεληθὼς*
> *Καλλιγένειαν ὑπὲρ λεχέων σαλαγεῖ κατὰ δῶμα.*
> *δοῦλος Πρωτογένης, τῷ δὴ σύ γε πάντα πέποιθας.*
> *ὤπυιες γὰρ ἐκεῖνον, ὁ δ' αὖθις σὴν παράκοιτιν,*
> *ἀντίδοσιν ταύτην ὕβρεως ἰδίας ἀποτίνων.*
> *ἀλλ' ἐπὶ σοὶ δὴ φάρμακ' ἀπ' αὐτῶν λυγρὰ τέτυκται,*
> *ὡς μήτ' εἰσαΐοις μήτ' εἰσοράοις ἃ ποιοῦσιν.*
> *εὑρήσεις δὲ κάτω ὑπὸ σῷ λέχει ἀγχόθι τοίχου*
> *πρὸς κεφαλῆς· καὶ σὴ θεράπαινα σύνοιδε Καλυψώ.*

τίς οὐκ ἂν Δημόκριτος διεταράχθη ἀκούσας ὀνόματα καὶ τόπους ἀκριβῶς; εἶτα μετ' ὀλίγον κατέπτυσεν ἂν συνεὶς τὴν ἐπίνοιαν

---

1) *οὐ παρακινδυνεύων* nl. om de zegels los te maken.
2) *ὑπέγραφε* en § 53 *ὑπογράφεται* zie Aanm. § 19.
3) *ὑπόπισθον* het was een ambt dat door Alexander verpacht werd.

51 *αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ βαρβάροις πολλάκις ἔχρησεν, εἴ τις τῇ πατρίῳ ἔροιτο φωνῇ, Συριστὶ ἢ Κελτιστὶ, οὐ ῥᾳδίως ἐξευρίσκων τινὰς ἐπιδημοῦντας ὁμοεθνεῖς τοῖς δεδωκόσι. διὰ τοῦτο καὶ πολὺς ὁ ἐν μέσῳ χρόνος ἦν τῆς τε δόσεως τῶν βιβλίων καὶ τῆς χρησμῳδίας, ὡς ἐν τοσούτῳ κατὰ σχολὴν λύοιντό τε οἱ χρησμοὶ ἀσφαλῶς καὶ εὑρίσκοιντο οἱ ἑρμηνεῦσαι δυνάμενοι ἕκαστα, οἷος καὶ ὁ τῷ Σκύθῃ δοθεὶς χρησμὸς ἦν,*

Μορφεῦ βάργουλις ἰσχιάγχνεχιψι δάοσδα

52 *ἄλλως πάλιν οὔτε παρόντι οὔτε ὅλως τινὶ ὄντι ἔφη ἄνευ μέτρου ἀναστρέφειν ὀπίσω· ὁ γὰρ πέμψας σε τέθνηκεν ὑπὸ τοῦ γείτονος Διοκλέους τήμερον, λῃστῶν ἐπαχθέντων* [1]*) Μάγνου καὶ Κέ-*
53 *λερος καὶ Βουβάλου, οἳ καὶ ἤδη δέδενται ληφθέντες. ὀλίγους δὲ καὶ τῶν ἐμοὶ δοθέντων ἄκουσον· ἐρομένου γάρ μου εἰ φαλακρός ἐστιν Ἀλέξανδρος, καὶ κατασημηναμένου περιέργως καὶ προφανῶς* [2]*) ὑπογράφεται χρησμὸς νυκτερήσιος,*

Σαβαρδαλάχου μάλαχ Ἄττις ἄλλος ἦν.

καὶ πάλιν ἐμοῦ ἐρομένου ἐν δύο βιβλίοις διαφόροις τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν, πόθεν ἦν Ὅμηρος ὁ ποιητής, ἐπ' ἄλλου καὶ ἄλλου ὀνόματος, τῷ ἑτέρῳ μὲν ὑπέγραψεν ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τοῦ ἐμοῦ — ἐρωτηθεὶς γὰρ ἐφ' ὅ τι ἥκε, „θεραπείαν," ἔφη, „αἰτήσων πρὸς ὀδύνην πλευροῦ" —

Κυτμίδα χρίεσθαι κέλομαι δροσίην τε κέλητος·

τῷ δ' ἑτέρῳ, ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἠκηκόει ὡς ἐρομένου τοῦ πέμψαντος,

---

1) *λῃστῶν ἐπαχθέντων* een genitivus absolutus, die er uitziet als ware hij uit het Latijn vertaald: adhibitis latronibus. In 't Grieksch zou gewoner zijn: *λῃστὰς ἐπαγαγόντος.*

2) Met *προφανῶς* wordt misschien bedoeld, dat het zegel zeer in 't oogvallend kunstig was; maar dat is niet de gewone beteekenis van het woord.

εἴτε πλεῦσαι ἐπ' Ἰταλίαν εἴτε πεζοπορῆσαι λῷον, ἀπεκρίνατο οὐδὲν πρὸς τὸν Ὅμηρον·[1])

Μή σύ γε πλωέμεναι, πεζὴν δὲ κατ' οἶμον ὅδευε.

πολλὰ γὰρ τοιαῦτα καὶ αὐτὸς ἐπεμηχανησάμην αὐτῷ, οἷον καὶ 54
ἐκεῖνο· μίαν ἐρώτησιν ἐρωτήσας ἐπέγραψα τῷ βιβλίῳ κατὰ τὸ ἔθος· „τοῦ δεῖνος χρησμοὶ ὀκτώ," ψευσάμενός τι ὄνομα, καὶ τὰς ὀκτὼ δραχμὰς καὶ τὸ γιγνόμενον[2]) ἔτι πρὸς ταύταις πέμψας· ὁ δὲ πιστεύσας τῇ ἀποπομπῇ τοῦ μισθοῦ καὶ τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου πρὸς μίαν ἐρώτησιν — ἦν δὲ αὕτη· πότε ἁλώσεται μαγγανεύων Ἀλέξανδρος; — ὀκτώ μοι χρησμοὺς ἔπεμψεν οὔτε γῆς, φασὶν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους, ἀνοήτους δὲ καὶ δυσνοήτους ἅπαντας. ἅπερ ὕστερον αἰσθόμενος καὶ ὅτι τὸν Ῥουτιλιανὸν ἀπέτρεπον ἐγὼ καὶ τοῦ γάμου καὶ τοῦ προσκεῖσθαι ταῖς τοῦ χρηστηρίου ἐλπίσιν, ἐμίσει, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἔχθιστον ἡγεῖτο. καί ποτε περὶ ἐμοῦ ἐρομένῳ τῷ Ῥουτιλιανῷ ἔφη,

Νυκτιπλάνοις ὀάροις χαίρει κοίταις τε δυσάγνοις.

καὶ ὅλως ἔχθιστος εἰκότως ἦν ἐγώ. κἀπειδὴ εἰσελθόντα με ἐς 55
τὴν πόλιν ᾔσθετο καὶ ἔμαθεν ὡς ἐκεῖνος εἴην ὁ Λουκιανὸς — ἐπηγόμην δὲ καὶ στρατιώτας δύο, λογχοφόρον καὶ κοντοφόρον, παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Καππαδοκίας φίλου ὄντος λαβὼν, ὥς με παραπέμψειαν ἄχρι πρὸς τὴν θάλατταν — αὐτίκα μεταστέλλεται δεξίως πάνυ καὶ μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. ἐλθὼν δ' ἐγὼ πολλοὺς καταλαμβάνω περὶ αὐτόν· συνεπηγόμην δὲ καὶ τοὺς στρατιώτας τύχῃ τινὶ ἀγαθῇ. καὶ ὁ μὲν προὔτεινέ μοι κύσαι τὴν δεξιὰν, ὥσπερ εἰώθει τοῖς πολλοῖς,[3]) ἐγὼ δὲ προσφὺς

1) *οὐδὲν πρὸς τὸν Ὅμηρον* een spreekwijze, die hier al zeer goed te pas komt.
2) *τὸ γιγνόμενον* de gebruikelijke geschenken.
3) *οἱ πολλοί* opp. *οἱ ἐντὸς τοῦ φιλήματος* § 41.

ὡς Φιλήσων δήγματι χρηστῷ πάνυ μικροῦ δεῖν χωλὴν αὐτῷ τὴν χεῖρα ἐποίησα. οἱ μὲν οὖν παρόντες ἄγχειν με καὶ παίειν ἐπειρῶντο ὡς ἱερόσυλον,[1]) καὶ πρότερον ἔτι ἀγανακτήσαντες ὅτι Ἀλέξανδρον αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ[2]) προφήτην προσεῖπον· ὁ δὲ πάνυ γεννικῶς καρτερήσας κατέπαυέ τε αὐτοὺς καὶ ὑπισχνεῖτο τιθασόν με ῥᾳδίως ἀποφανεῖν καὶ δείξειν τὴν Γλύκωνος ἀρετὴν, ὅτι καὶ τοὺς πάνυ τραχυνομένους φίλους ἀπεργάζεται· καὶ μεταστησάμενος ἅπαντας ἐδικαιολογεῖτο πρός με λέγων πάντα εἰδέναι τὰ ὑπ' ἐμοῦ Ῥουτιλιανῷ συμβουλευόμενα, „καὶ τί παθὼν τάδε με εἰργάσω δυνάμενος ὑπ' ἐμοῦ ἐπὶ μέγα προαχθῆναι παρ' αὐτῷ;" κἀγὼ ἄσμενος ἤδη ἐδεχόμην τὴν φιλοφροσύνην ταύτην, ὁρῶν οἷ κινδύνου καθειστήκειν, καὶ μετ' ὀλίγον προῆλθον φίλος γεγενημένος. καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν θαῦμα τοῖς ὁρῶσιν ἔδοξεν, οὕτω μου
56 ῥᾳδία γενομένη μεταβολή. εἶτα δή μου ἐκπλεῖν προαιρουμένου ξένια καὶ δῶρα πολλὰ πέμψας — μόνος δὲ σὺν τῷ Ξενοφῶντι ἔτυχον ἐπιδημῶν, τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἐμοὺς εἰς Ἄμαστριν προὐκπεπομφώς — ὑπισχνεῖται καὶ πλοῖον αὐτὸς παρέξειν καὶ ἐρέτας τοὺς ἀπάξοντας· κἀγὼ μὲν ᾤμην ἁπλοῦν τι τοῦτ' εἶναι καὶ δεξιόν. ἐπεὶ δὲ κατὰ μέσον τὸν πόρον ἐγενόμην, δακρύοντα ὁρῶν τὸν κυβερνήτην καὶ τοῖς ναύταις τι ἀντιλέγοντα οὐκ ἀγαθὰς εἶχον περὶ τῶν μελλόντων τὰς ἐλπίδας. ἦν δὲ αὐτοῖς ἐπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀραμένους ἡμᾶς ῥῖψαι ἐς τὴν θάλατταν· ὅπερ εἰ ἐγεγένητο, ῥᾳδίως ἂν αὐτῷ διεπεπολέμητο τὰ πρὸς ἐμέ. ἀλλὰ δακρύων ἐκεῖνος ἔπεισε καὶ τοὺς συνναύτας μηδὲν ἡμᾶς δεινὸν ἐργάσασθαι, καὶ πρὸς ἐμὲ ἔφη, „ἔτη ἑξή-

1) ἱερόσυλος is een tempelroover, maar wordt hier gebruikt in den ruimeren zin van het Latijnsche sacrilegus, dat in engeren zin en oorspronkelijk ook alleen tempelroover beteekent: „qui nocte sacra legit." (Hor.).

2) μὴ προφήτην zie § 3 aanm.

κοντα, ὡς ὁρᾷς, ἀνεπίληπτον βίον καὶ ὅσιον προβεβιωκὼς οὐκ ἂν βουλοίμην ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα ἔχων μιᾶναι φόνῳ τὰς χεῖρας," δηλῶν ἐφ' ὅπερ ἡμᾶς ἀνειλήφει καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου προστεταγμένα. καταθέμενος δὲ 57
ἡμᾶς ἐν Αἰγιαλοῖς, ὧν καὶ ὁ καλὸς Ὅμηρος μέμνηται,[1]) ὀπίσω ἀπήλαυνεν. ἔνθα ἐγὼ παραπλέοντας εὑρὼν Βοσποριανούς τινας πρέσβεις παρ' Εὐπάτορος τοῦ βασιλέως[2]) ἐς τὴν Βιθυνίαν ἀπιόντας ἐπὶ κομιδῇ τῆς ἐπετείου συντάξεως, καὶ διηγησάμενος αὐτοῖς τὸν περιστάντα ἡμᾶς κίνδυνον καὶ δεξιῶν[3]) αὐτῶν τυχὼν ἀναληφθεὶς ἐπὶ τὸ πλοῖον διασώζομαι ἐς τὴν Ἄμαστριν, παρὰ τοσοῦτον ἐλθὼν ἀποθανεῖν. τοὐντεῦθεν καὶ αὐτὸς ἐπεκορυσσόμην αὐτῷ καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν[4]) ἀμύνασθαι βουλόμενος, καὶ πρὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἤδη μισῶν αὐτὸν καὶ ἔχθιστον ἡγούμενος διὰ τὴν τοῦ τρόπου μιαρίαν, καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν ὡρμώμην πολλοὺς συναγωνιστὰς ἔχων καὶ μάλιστα τοὺς ἀπὸ Τιμοκράτους τοῦ Ἡρακλεώτου[5]) φιλοσόφους. ἀλλ' ὁ τότε ἡγούμενος τῆς Βιθυνίας καὶ τοῦ Πόντου Ἄνεκτος ἐπέσχε μονονουχὶ ἱκετεύων καὶ ἀντιβολῶν παύσασθαι· διὰ γὰρ τὴν πρὸς Ῥουτιλιανὸν εὔνοιαν

---

1) Hom. Il. B 855.

2) Het Bosporaansche rijk, ten N. van den Pontus Euxinus, tusschen de Krim en het oude Colchis, stond onder een koning, die aan Rome schatplichtig was. Koning Eupator zond dus zijn verschuldigde schatting aan den naastbijzijnden Romeinschen landvoogd. Er bestaat een munt, die op de voorzijde heeft: de portretten der twee keizers M. Aurelius en L. Verus, en op de keerzijde een, met een diadeem versierd hoofd, waarom heen het opschrift: *βασιλέως Εὐπάτορος*.

3) *δεξιός* beteekent hier vriendelijk.

4) *πάντα κάλων ἐκίνουν*. Lat. omnem lapidem *movere*. Anders en juister Eur. Med.: *ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων*. Heeft misschien Lucianus *ἐξίουν* geschreven?

5) Timocrates van Heraclea wordt ook Dem. § 3 genoemd als een zeer wijs man en leermeester van Demonax.

μὴ ἂν δύνασθαι, [1]) *καὶ εἰ φανερῶς λάβοι ἀδικοῦντα, κολάσαι*
αὐτόν. οὕτω μὲν ἀνεκόπην τῆς ὁρμῆς καὶ ἐπαυσάμην οὐκ ἐν
58 *δέοντι θρασυνόμενος ἐφ' οὕτω δικαστοῦ διακειμένου. ἐκεῖνο δὲ*
πῶς οὐ μέγα ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ τόλμημα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ
αἰτῆσαι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετονομασθῆναι τὸ Ἀβώνου
τεῖχος καὶ Ἰωνόπολιν κληθῆναι καὶ νόμισμα καινὸν κόψαι ἐγκε-
χαραγμένων [2]) *τῇ μὲν Γλύκωνος, κατὰ θάτερα δὲ Ἀλεξάνδρου* [3])
στέμματά τε τοῦ πάππου Ἀσκληπιοῦ καὶ τὴν ἅρπην ἐκείνην
59 *τοῦ πατρομήτορος Περσέως ἔχοντος; προειπὼν δὲ διὰ χρησμοῦ*
περὶ αὐτοῦ ὅτι ζῆσαι εἵμαρται αὐτῷ ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑκατόν,
εἶτα κεραυνῷ βληθέντα ἀποθανεῖν, οἰκίστῳ τέλει οὐδὲ ἑβδομή-
κοντα ἔτη γεγονὼς ἀπέθανεν ὁ Ποδαλειρίου υἱὸς διασαπεὶς τὸν
πόδα μέχρι βουβῶνος καὶ σκωλήκων ζέσας, ὅτεπερ καὶ ἐφάνη
φαλακρὸς ὢν παρέχων τοῖς ἰατροῖς ἐπιβρέχειν αὐτοῦ τὴν κεφα-
λὴν διὰ τὴν ὀδύνην, ὃ οὐκ ἂν ποιῆσαι ἐδύναντο μὴ οὐχὶ τῆς
60 *φενάκης ἀφῃρημένης. τοιοῦτο τέλος τῆς Ἀλεξάνδρου τραγῳδίας*

---

1) *μὴ ἂν δύνασθαι* zie § 3 aanm. 1.

2) *ἐγκεχαρμένων* cf. Catapl. 4 *τέτταρας πρὸς τοῖς χιλίοις ἔχει τὸ σύμβολον ἐγκεχαραγμένους.*

3) Zoover heeft echter Alexander het misschien nooit gebracht: althans munten met zijn beeldtenis zijn niet meer over. Wel bestaan er nog munten, die getuigenis afleggen van den Glyco-dienst in Abonotichos. In het beroemde werk van Ezechiel Spanheim: de usu et praestantia numismatum vinden wij vermeld: 1° een munt met aan de eene zijde het beeld van Antoninus Pius, aan de andere zijde twee slangen, die elkander iets schijnen in te fluisteren, en daaromheen het woord *Ἀβωνοτειχειτων.* 2° een munt met het beeld van denzelfden keizer, en aan de keerzijde een zeer groote slang met het opschrift *Ἀβωνοτειχειτων Γλύκων.* 3° een munt met het beeld van L. Verus; aan de keerzijde een groote slang met baardig menschenhoofd en opschrift *Ἰωνοπολειτων Γλύκων.*

De keizer aan wien A. vroeg om verandering van den naam zijner stad zal dus wel L. Verus zijn, die in dien tijd in het Oosten regeerde. Dat de veranderde naam *Ἰωνόπολις* was wordt door de derde munt bevestigd.

καὶ αὕτη τοῦ παντὸς δράματος ἡ καταστροφὴ ἐγένετο, ὡς εἰκάζειν [1]) προνοίας τινὸς [2]) τὸ τοιοῦτον, εἰ καὶ κατὰ τύχην συνέβη. ἔδει δὲ καὶ τὸν ἐπιτάφιον αὐτοῦ γενέσθαι ἄξιον τοῦ βίου καὶ ἀγῶνά τινα συστῆναι ὑπὲρ τοῦ χρηστηρίου, τῶν συνωμοτῶν ἐκείνων καὶ γοήτων, ὅσοι κορυφαῖοι ἦσαν, ἀνελθόντων ἐπὶ διαιτητὴν τὸν Ῥουτιλιανὸν, τίνα χρὴ προκριθῆναι αὐτῶν καὶ διαδέξασθαι τὸ μαντεῖον καὶ στεφανωθῆναι τῷ ἱεροφαντικῷ καὶ προφητικῷ στέμματι. ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ Παῖτος ἰατρὸς τὴν τέχνην, πολιώδης ὢν, οὔτε ἰατρῷ πρέποντα οὔτε πολιῷ ἀνδρὶ ταῦτα ποιῶν. ἀλλ' ὁ ἀγωνοθέτης Ῥουτιλιανὸς ἀστεφανώτους αὐτοὺς ἀπέπεμψεν, αὐτῷ τὴν προφητείαν φυλάττων μετὰ τὴν ἐντεῦθεν [3]) ἀπαλλαγήν. ταῦτα, ὦ φιλότης, ὀλίγα ἐκ πολλῶν δείγματος 61
ἕνεκα γράψαι ἠξίωσα, καὶ σοὶ μὲν χαριζόμενος ἀνδρὶ ἑταίρῳ καὶ φίλῳ καὶ ὃν ἐγὼ πάντων μάλιστα θαυμάσας ἔχω ἐπί τε σοφίᾳ καὶ τῷ πρὸς ἀλήθειαν ἔρωτι καὶ τρόπου πραότητι καὶ ἐπιεικείᾳ καὶ γαλήνῃ βίου καὶ δεξιότητι πρὸς τοὺς συνόντας, τὸ πλέον δὲ, ὅπερ καὶ σοὶ ἥδιον, Ἐπικούρῳ τιμωρῶν, ἀνδρὶ ὡς ἀληθῶς ἱερῷ [4]) καὶ θεσπεσίῳ τὴν φύσιν καὶ μόνῳ μετ' ἀληθείας

---

1) *ὡς εἰκάζειν*, als deze woorden niet corrupt zijn, beteekenen zij: zoodat men zou vermoeden.

2) De Epicureers leeren: *οὐκ ἔστι πρόνοια.* Hun ander dogma was *ἡδονὴ τέλος.* Geestig en gepast is het oordeel over deze twee leerstelllngen, dat wij vinden bij Gellius IX, 5: Taurus noster, quotiens facta mentio Epicuri erat, iu ore atque in lingua habebat verba haec Hieroclis Stoici, viri sancti et gravis: *ἡδονὴ τέλος, πόρνης δόγμα, οὐκ ἔστι πρόνοια, οὐδὲ πόρνης δόγμα.*

3) *ἐντεῦθεν*, waarschijnlijk bedoelt Lucianus *ἐνθένδε.*

4) Met deze dwaze vergoding van Epicurus vergelijke men Lucr. de Nat. Rerum I, 62 sqq. III, 1 sqq., maar vooral de woorden V, 50:

nonne decebit
hunc hominem numero divum dignarier esse?